



T.C.  
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI  
**SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ALGILARI DOĞRULTUSUNDA  
DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Ayça Gülşah YEŞİLYURT**

**Malatya - 2019**

T.C.  
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI  
**SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ALGILARI DOĞRULTUSUNDA  
DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Ayça Gülşah YEŞİLYURT**

**Danışman: Prof. Dr. Mesut AYDIN**

**Malatya - 2019**

**T.C.**  
**İnönü Üniversitesi**  
**Eğitim Bilimleri Enstitüsü**  
**Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı**  
**Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı**




Ayça Gülşah YEŞİLYURT tarafından hazırlanan "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algıları Doğrultunda Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Değerlendirilmesi" başlıklı bu çalışma, 10.05.2019 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof. Dr. Mesut AYDIN

Üye : Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Özlem ULU KALIN

  
.....  
  
.....  
  
.....

O N A Y

...../...../2019

Doç. Dr. Niyazi ÖZER  
Enstitü Müdürü

## ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Mesut AYDIN'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algıları Doğrultusunda Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Değerlendirilmesi** adlı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazılığını ve yararlandığım bütün yapıtların metin içinde ve kaynakçada uygun bir şekilde gösterildiğini belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Ayça Gülşah YEŞİLYURT

## ÖN SÖZ

Destekleme ve yetiştirme kursları uygulanmaya konulduğu 2014 yılından itibaren milyonlarca öğrencinin istifade ettiği eğitim faaliyetlerine dönüşmüştür. Eksik öğrenmelerin giderildiği, öğrenilenlerin pekiştirildiği, bir üst eğitim kurumları için yapılan merkezi sınavlara hazırlanıldığı bu kurslar eğitim sistemimizdeki önemli bir eksikliği tamamlamaktadır. Özellikle sağladığı fırsat eşitliği ile belirli imkânlardan yoksun öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılaması konusunda ayrıca önem taşımaktadır. Bu kurslarda görev alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri öncelikle destekleme yetiştirme kurslarının eğitim süreçlerinde yaşanan problemlerin çözülmesinde ve kurslardan azami fayda alınması konusunda önem taşımaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Destekleme ve Yetiştirme Kursları ile ilgili düşüncelerinin incelendiği bu çalışma, bu kursların gelecekte daha yararlı olması adına elde edilen sonuçları ve bu sonuçlar çerçevesinde önerileri içermektedir.

Gerek lisans gerekse yüksek lisans eğitimimde kendisinden çok şey öğrendiğim, kıymetli zamanını ve değerli bilgilerini benden esirgemeyen, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemi asla unutmayacağım saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Mesut AYDIN' a, bilgi ve tecrübeleri ile beni her daim aydınlatan Doç. Dr. Recep DÜNDAR' a çalışmamda konu, kaynak ve yöntem açısından bana destek olan kıymetli hocam Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU' na, üniversite hayatım boyunca ve sonrasında bana sürekli yol gösteren değerli hocam Emine Meliha KURTDAŞ' a, teşekkürlerimi borç bilirim.

Son olarak çalışmamda desteğini ve güvenini benden esirgemeyen hayattaki en büyük şansım Sedat YEŞİLYURT'a ve hiçbir şekilde hakkını ödeyemeyeceğim Annem'e teşekkürlerimi sunuyorum.

## ÖZET

### SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ALGILARI DOĞRULTUSUNDA DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

YEŞİLYURT, Ayça Gülşah

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mesut AYDIN

April -2019, XI + 54

Sosyal bilgiler dersi ortaokul dönemindeki öğrenciler için toplumsal kaynaşma, vatandaşlık bilinci, haklar, ulusal değerler gibi kazanımların aktarıldığı önemli bir disiplinler arası çalışma alanıdır. Bu nedenle bu alanda yapılan çalışmalar, sosyal bilgiler dersinin hedeflerini içinde bulunduğumuz çağın şartlarını göz önüne alarak gerçekleştirmeli, yeni eğitim anlayışlarını sosyal bilgiler dersine yansıtmalıdır.

Sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya, vatandaşlık dersleri temelde olmak üzere bir çok disiplinden oluşmaktadır. Eğitim öğretim süreçleri içinde öğretmenler bu disiplinlerle birlikte önceden belirlenen hedefleri öğrencilere kazandırmak üzere etkinlikler gerçekleştirir. Örgün ve yaygın eğitim kurumlarının, program kapsamındaki hedefleri her zaman istenilen düzeyde kazandırması söz konusu değildir. Sınıfların kalabalık olması, zamanın yetersiz olması, bireysel farklılıklar gibi engeller olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu hedeflerin sağlanması için kurumlarda, velilerde ve öğrencilerde farklı arayışlar ortaya çıkmıştır. Bu arayışlar sonucunda ise farklı çözümler geliştirilmiştir. Bunlardan bir tanesi de Destekleme ve Yetiştirme kurslarıdır.

Bu araştırmanın amacı 2014-2015 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanan Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına (DYK) ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini değerlendirmektir.

**Anahtar Sözcükler:** Sosyal Bilgiler, Destekleme ve Yetiştirme Kursları

## ABSTRACT

### EVALUATION OF SUPPORT AND TRAINING COURSES IN THE CONTEXT OF SOCIAL STUDIES TEACHERS' PERCEPTIONS

YESİLYURT, Ayca Gulsah

Master of Science, Inonu University Institute of Educational Science

Department of Social Education,

Advisor: Prof. Dr. Mesut AYDIN

April - 2019, XI+ 54

The social studies course is an important interdisciplinary field of study for the students in the middle school period in which social acquisitions, citizenship awareness, rights and national values are transferred. Therefore, the studies in this area should realize the objectives of the social studies course by taking into consideration the conditions of the era in which we are involved, and reflect the new educational approaches to the social studies course.

Social studies course consists of many disciplines including history, geography and citizenship. Within the teaching processes, teachers carry out activities in order to provide the students with the pre-determined goals with these disciplines. It is not possible for formal and non-formal education institutions to always achieve the objectives within the scope of the program. It can be said that there are obstacles such as crowding of classrooms, inadequate time and individual differences. Therefore, different quests have emerged in institutions, parents and students to achieve these goals. As a result of these searches, different solutions were developed. One of them is Support and Training courses.

The aim of this study is to evaluate the views of social studies teachers about Support and Training Courses implemented in primary education institutions since 2014-2015 academic year.

**Keywords:** Social Studies, Support And Training Course,

## İÇİNDEKİLER

<b>KABUL ve ONAY</b> .....	<b>i</b>
<b>ONUR SÖZÜ</b> .....	<b>ii</b>
<b>ÖN SÖZ</b> .....	<b>iii</b>
<b>ÖZET</b> .....	<b>iv</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>v</b>
<b>RESİMLER VE TABLOLAR LİSTESİ</b> .....	<b>ix</b>
<b>ŞEKİLLER LİSTESİ</b> .....	<b>x</b>
<b>KISALTMALAR LİSTESİ</b> .....	<b>xi</b>
<b>1. GİRİŞ</b> .....	<b>1</b>
1.1. Problem Durumu .....	1
1.2. Problem Cümlesi .....	2
1.3. Alt Problemler .....	2
1.4. Araştırmanın Amacı .....	3
1.5. Araştırmanın Önemi .....	3
1.6. Sınırlılıklar .....	4
1.7. Varsayımlar .....	4
1.8. Tanımlar .....	4
<b>2. KURAMSAL BİLGİLER</b> .....	<b>6</b>
2.1. Eğitim .....	6
2.2. Formal Eğitim .....	7
2.3. İnfomal Eğitim .....	8
2.4. Örgün Eğitim .....	8
2.5. Yaygın Eğitim .....	9



2.6. Halk Eğitimi .....	9
2.7. Hizmetiçi Eğitim .....	10
2.8. Ortaöğretime Geçiş Sistemi ve Ulusal Sınavlar .....	10
2.9. Destekleme ve Yetiştirme Kursları ( DYK).....	13
2.10. E-Kurs Modülü.....	15
2.11. Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönergesi.....	16
2.11.1. Yönergenin Amaç, Kapsam ve Dayanağı .....	16
2.11.2. Kurs Merkezi Açma .....	17
2.11.3. Kursların Açılması .....	17
2.11.4. Kurslara Katılacaklar .....	17
2.11.5. Öğrenci/Kursiyer Sayısı .....	17
2.11.6. Kursların Kapatılması .....	18
2.11.7. Kurs Açılacak Dersler .....	18
2.11.8. Komisyon, öğretmenlerin seçimi ve görevlendirilmesi .....	18
2.11.9. Kurslarda yararlanılacak kaynaklar.....	19
2.11.10. Öğrenci/Kursiyerlerle İlgili İşlemler.....	19
2.11.11. Kursların Yönetimi.....	19
2.11.12. Kurs Merkezi Müdürü ve Görevleri.....	19
2.11.13. Kurs Merkezi Müdür Yardımcısı ve Görevleri.....	20
2.11.14. Kurs Çalışmalarının ve Öğrenci/Kursiyer Başarısının Değerlendirilmesi....	20
2.11.15. Kursların Denetimi.....	20
2.11.16. Kurs Giderleri.....	20
2.11.17. Tutulacak Defter ve Dosyalar .....	21
2.12. İlgili Araştırmalar .....	21
<b>3. YÖNTEM .....</b>	<b>26</b>
3.1. Araştırmanın Modeli .....	26
3.2. Çalışma Grubu .....	26

3.3. Verilerin Toplanması .....	27
3.4. Verilerin Analizi.....	27
<b>4. BULGULAR VE YORUM.....</b>	<b>29</b>
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar .....	29
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	32
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	34
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar .....	36
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar .....	38
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgu Ve Yorumlar .....	40
<b>5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>	<b>42</b>
5.1. Sonuç.....	42
5.2. Öneriler .....	47
<b>KAYNAKÇA.....</b>	<b>49</b>
<b>EKLER .....</b>	<b>53</b>
EK - 1: Araştırma İzni.....	53
EK - 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu .....	54

## RESİMLER VE TABLOLAR LİSTESİ

**Tablo 1:** Kurs Dönemlerine Göre Kurum, Öğretmen ve Öğrenci Başvuru Sayıları

**Resim 1:** Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönetim Sistemi Girişi



## ŞEKİLLER LİSTESİ

**Şekil 1:** Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Destekleme ve Yetiştirme Kursları Algılarına İlişkin Bulgular

**Şekil 2:** Destekleme Ve Yetiştirme Kurslarının Bir İhtiyaç Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

**Şekil 3:** Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında Kullandıkları Materyallerin Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

**Şekil 4:** Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algıları Doğrultusunda Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Öğrencileri Merkezi Sınavlara Hazırlamasına İlişkin Bulgular

**Şekil 5:** Özlük Hakları Düşünüldüğünde Destekleme Ve Yetiştirme Kurslarında Görev Alan Öğretmenlere Tanınan Haklara İlişkin Bulgular

**Şekil 6:** Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Daha Verimli Olması İçin Önerilere İlişkin Bulgular

## KISALTMALAR LİSTESİ

**DYK:** Destekleme ve Yetiştirme Kursu

**MEB:** Milli Eğitim Bakanlığı

**TDK:** Türk Dil Kurumu

**OKS:** Ortaöğretim Kurumları Sınavı

**SBS:** Seviye Belirleme Sınavı

**TEOG:** Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş

**ABİDE:** Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

**EBA:** Eğitim Bilişim Ağı

**ODSGM:** Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü

## 1. GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımlar ve konu ile ilgili bilinmesi gereken temel kavramların tanımı yer almaktadır.

### 1.1.Problem Durumu

Türk eğitim sisteminde okullar arasındaki eşitsizliğin yüksek olması, sınavla öğrenci alan okullardaki kontenjan durumları gibi birçok nedenden kaynaklanan sınav baskısı öğrencileri ve velileri uzun yıllar boyunca bu eşitsizliği önlemek için okul dışında özel ders, dersane, etüt merkezi gibi ek eğitim veren kurumlara yönlendirmiştir (2023 Eğitim Vizyonu, 2018: 9). Öğrenci ve velilerin gerek okullardaki eğitimi yeterli bulmaması gerekse öğrencilerin bir üst eğitim kurumları için ulusal sınavlara hazırlanmaları nedeniyle dersanelere olan talep yıllarca artarak devam ettiği söylenebilir. Bu süreçte maddi durumu iyi olan öğrenciler, özel dersler, dersaneler, etüt merkezlerinden ücret karşılığında ek eğitim alarak, maddi durumları yetersiz olan öğrencilere karşı avantajlı bir rekabete girmekteydi. Bu durum maddi durumu iyi olan öğrenciler ile maddi durumları iyi olmayan öğrenciler arasında eğitimde fırsat eşitliği oluşmasına engel olmaktadır (Dönmez, Gürbüz ve Tekçe, 2018: 46-47).

Eğitimde fırsat eşitliğini genel bir ifade ile, eğitsel kaynaklara ulaşabilmek veya bu kaynaklardan yararlanırken diğer tüm bireylerle benzer haklara ve imkanlara sahip olmak olarak da tanımlayabiliriz. (Petek ve Önder, 2015: 909; Tan, 1987: 248). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda fırsat eşitliği "Maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır" olarak ifade edilmiştir (1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde: 8).

Mevcut durum ek eğitim ihtiyacı olan öğrencileri olumsuz etkileyebileceği gibi üst eğitim kurumlarındaki kontenjan sayıları dolayısıyla rekabet halindeki öğrencileri olumsuz etkilememesi adına Milli Eğitim Bakanlığı aynı dönemde Destekleme ve Yetiştirme Kurslarını hizmete almıştır. Ancak 14 Mart 2014 tarihli 28941 sayılı Resmî gazetedeki yayınlanan "Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde

Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile dersanelerin bir kısmı kapatılırken bazıları ise etüt merkezlerine veya özel okullara dönüőerek varlıklarını devam ettirmiştir (Bozbayındır ve Kara, 2017: 338).

Destekleme ve Yetiştirme kursları Türkiye’deki tüm öğrencilerin ders başarılarına katkı sağlaması, ihtiyacı olan öğrencilerin ek eğitim alması ve bir üst öğrenim kurumuna geçiş amacıyla yapılan ulusal sınavlara hazırlanması açısından 2013-2014 eğitim öğretim yılı itibariyle hizmet vermeye başlamıştır. Destekleme ve Yetiştirme kursları bu fırsat eőtlięini sağlamak veya başka bir deyiőle fırsat eőtisizlięini ortadan kaldırmak amacıyla hizmet vermekte ve yapılan araştırmalara göre bu amacını da yerine getirmektedir (Dönmez, Gürbüz ve Tekçe, 2018: 55 ; M.E.B, 2016b).

Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında verilen derslerden biri olan sosyal bilgiler öğrencilerin vatandaşlık, insan hakları, tarih, coğrafya gibi önemli konularda hedeflenen kazanımlara ulaşmasını sağlaması açısından önemlidir. Ancak kursların yapısı, ders içerikleri, kurslarda kullanılan materyaller, görev alan öğretmenlerin özlük hakları konularındaki düşüncelerini içeren yeterli çalışma olmadığı yapılan araştırmalar çerçevesinde tespit edilmiştir.

Bu araştırma ile Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında görev alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin algıları doğrultusunda kurslarda karşılaşılan problemler, öğretmenlerin bu kurslar hakkındaki görüşleri, kursların ne derecede etkili olduğu, daha etkili bir kurs süreci için öğretmen görüşleri tespit edilerek ilgili sonuçlara ulaşılacaktır.

## **1.2. Problem Cümlesi**

Bu çalışmanın problem cümlesi *"Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algıları Doğrultusunda Destekleme ve Yetiştirme Kursları Nasıl Değerlendirilmektedir?"* olarak belirlenmiştir.

## **1.3. Alt Problemler**

- 1-Destekleme ve yetiştirme kursu denince ne anlıyorsunuz?
- 2-Destekleme ve yetiştirme kursları bir ihtiyaç mıdır? Neden?
- 3-Destekleme ve yetiştirme kurslarında kullandığınız materyaller yeterli midir? Neden?
- 4-Destekleme ve yetiştirme kursları öğrenciyi merkezi sınavlara hazırlaması konusunda ne derecede etkilidir?

5-Özlük hakları düşünüldüğünde destekleme ve yetiştirme kurslarında görev alan öğretmenlere tanınan haklar (hizmet puanı, ek ders ücreti, vs.) hakkında ne düşünüyorsunuz?

6-Destekleme ve yetiştirme kurslarının daha verimli olması için önerileriniz nelerdir?

#### **1.4. Araştırmanın Amacı**

2014 yılı itibari ile Türk eğitim sisteminin önemli bir parçası olan dershanelerin kapatılması veya dönüştürülmesinden dolayı ek ders ihtiyacı olan öğrencilerin bu ihtiyaçlarını gidermek amacı ile destekleme ve yetiştirme kursları hizmete girmiştir. Öğrencilere hedeflerin kazandırılması sürecinde öğretim programlarına destekleyici olması ve öğrenmenin tamamlanması açısından ek eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır (Göksu ve Gülcü 2016: 154). Öğrencilerin ilgi, ihtiyaçları doğrultusunda tercihler yapıp ders işledikleri 23000 kurs merkezinde 2016-2017 eğitim-öğretim yılında yaklaşık 305.095 öğretmen görev yaparken 4.452.612 öğrenci bu hizmetten yararlanmıştır (M.E.B., 2016a).

Bu araştırma ile destekleme ve yetiştirme kurslarında görev alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin algıları doğrultusunda elde edilecek veriler ile kurslarda karşılaşılan durumlar tespit edilerek değerlendirilmeler yapılacaktır. Öğretmenlerin birer uygulayıcı ve gözlemci olmalarından dolayı araştırma konusu hakkında önemli tespitleri olabilen, durumu bizzat tecrübe eden kişiler olmaları sebebi ile araştırmamızın en önemli kaynağı olmuşlardır.

Araştırma sonucunda varılan sonuçlar Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında bilhassa sosyal bilgiler dersinin işlenişi ve öğretmenlerin kurslarda karşılaştıkları olumsuz durumların iyileştirmesinde kullanılabileceği gibi genel olarak kurslarda hedeflenen olumlu etkilere erişilmesini kolaylaştırabilecektir.

#### **1.5. Araştırmanın Önemi**

Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının fırsat eşitliği sağlaması açısından önemi oldukça büyüktür. Gelişmekte olan ülkemizin gerek coğrafi şartları sebebiyle, gerekse ekonomik yapısı ile her yerinde sosyoekonomik şartların aynı olmadığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu durumun ortaya çıkaracağı olumsuz şartların ortadan kaldırılması sebebiyle hizmet veren bu kurslar öğrencilerin ve öğretmenlerin yoğun bir şekilde emek verdiği ortamlara dönüşmüştür. Kurslardan azami faydanın alınması hem öğrencileri hem de ailelerini mutlu edeceği gibi Milli Eğitim Bakanlığı'nın da bu konudaki



amaçlarına ulaşmasını sağlayacaktır. Bu çerçevede kurslardan etkili sonuçların alınması için bu kurslarda görev yapan öğretmenlerin görüşleri oldukça önemlidir. Sosyal bilgiler dersinin kazanımlarının daha etkili bir şekilde aktarılması ve kurslarda karşılaşılan durumların tespiti açısından sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınarak varılacak durum tespiti hedeflenen eğitsel sonuçlara ulaşılmasını kolaylaştırabilir. Bu açıdan, yapılan bu çalışmanın uygulamadan sorumlu ve bu alanda yetkili kurumlara bir dönüt sağlayacağı, zengin bir bakış açısı kazandıracığı ve konuya ilgi duyan diğer araştırmacılara yol göstereceği düşünülmektedir.

### **1.6. Sınırlılıklar**

Sınırlılıklar, araştırmanın iç ya da dış geçerliğini sağlamak için yapılanlara bağlı olarak ortaya çıkan bulguların yorumu, kullanılabilirliği ve genellenebilirliğini etkileyen araştırmanın kuramsal yapısı ve metodolojisi ile ilgili sıkıntılardır (Erdoğan ve ark. 2014'den akt. Karaçam, 2015: 90)

- 1- Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılı Malatya ili sınırları içinde görev yapan ve rastgele belirlenmiş ortaokullarda görev yapan 30 sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerine göre yapılmıştır.
- 2- DYK'larda görevli Sosyal Bilgiler öğretmenleri, yarı yapılandırılmış veri toplama aracında yer 6 açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

### **1.7. Varsayımlar**

Bu çalışmada;

1. Bu çalışma için belirlenen örneklemin evreni temsil ettiği,
2. Öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formuna doğru ve samimiyetle cevap verdikleri,
3. Seçilen araştırma yöntemi ve kullanılan yarı yapılandırılmış formun araştırmanın amacına hizmet ettiği varsayımlar arasındadır.

### **1.8. Tanımlar**

**Sosyal Bilgiler:** Kişinin varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olan; tarih, coğrafya, sosyoloji, ekonomi, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını aktaran ;öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren;insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir derstir.

**Kurs:** Resmî ve özel kuruluşlarca ilgililere belirli bir konuda bilgi, beceri ve davranış kazandırmak amacıyla düzenlenen derslere dayanan ve belli bir süresi olan eğitim etkinliği.

**Merkezi Sınav:** Genellikle ulusal ölçekte gerçekleştirilen ve sürecin tek merkezden yürütüldüğü sınav türü.

**Eğitim Bilişim Ağı:** Eğitim Bilişim Ağı (EBA), YEĞİTEK tarafından öğrenci ve öğretmenlerin kullanımına ücretsiz olarak sunulmuş çevrimiçi bir sosyal eğitim platformu olarak tanımlanmaktadır.

**Kazanım Testi:** Ölçme, Değerlendirme ve Seçme Genel Müdürlüğü tarafından <https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/> adresinden yayınlanan testler.

## 2. KURAMSAL BİLGİLER

Bu bölümde eğitimin temel kavramları üzerinde durulmaktadır. Bunun dışında destekleme ve yetiştirme kurslarının yapısı hakkında bilgilere yer verilmiştir.

### 2.1. Eğitim

Eğitim insanoğlunun varlığı ile başlayan ve insanın en eski uğraşlarından biridir. İnsanlık binlerce yıllık süreçlerden sonra bugünkü bilgi seviyesine erişmiştir. Her geçen yüzyıl insanların ihtiyaçlarını değiştirmiş ve bu ihtiyaçlar yeni eğitim anlayışlarını belirlemiştir. Eğitim Türk Dil Kurumu tarafından "Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018). Eğitim; bireyin davranışlarında kasıtlı olarak ve kendi yaşantıları yoluyla istendik davranış değişikliği ortaya çıkarma süreci olarak da tanımlanabilir (Ertürk, 1982: 77). Eğitim, Koçoğlu (2015: 57) tarafından ise toplumun ve başka insanların etkisiyle bir insanın kendi davranışlarında değişimler oluşturması süreci olarak ifade edilmiştir. Eğitim ve özellikle planlı eğitim, insanı belli niteliklerle donatacak şekilde yetiştirme aracı olarak da görülebilir (Çelik, 2006: 1). Eğitim toplumların geleceklerini tayin etmesi açısından büyük önem taşımaktadır. En geniş anlamı ile eğitim toplumdaki kültürleme sürecinin bir parçası olarak tanımlanabilir (Demirel ve Kaya 2007: 1).

Eğitimin amaçları konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bunlar, zamana toplumlara ülkelerin yönetim ve eğitim anlayışlarına göre değişebilir. Ancak eğitimdeki genel amaç, birey için mutlu bir yaşam hazırlamak olarak düşünülmüştür. Buna göre eğitim, toplumdaki sosyal, siyasi, kültürel, endüstriyel değişmelere paralel olarak farklı amaç ve işlevleri gerçekleştirmek için bir amaç olarak görülmektedir (Şişman, 2015: 26) Türk eğitim sisteminin amaçları ülkenin amaçlarının bir yorumu niteliğinde olup toplumun temel değer ve ideallerini, yetiştirilmek istenen insan figürünün temel özelliklerini yansıtmaktadır. Bu amaçlar, Milli Eğitim Temel Kanunun'da Genel Amaçlar başlığında şu şekilde ifade edilmiştir:

1- Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3-İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.

Türk eğitim sisteminin temel amaçları eğitimle ilgili yasalarda yer almaktadır. Bu amaçlara bakıldığında, hedeflenen bireyin, hem milli ve manevi değerlere bağlı olması hem de çağın değişimlerine uyum sağlaması beklenmektedir. Bu çerçevede yaşamı etkileyen pek çok olay, araç ve tecrübe insanlarda davranış değişikliğine sebep olmaktadır. Bu yaşantıların bazıları belirli amaçlar için önceden planlanmış durumlar olurken bir kısmı da, belli amaçlar için düzenlenmiş planlı faaliyetler değildir; ancak olumlu veya olumsuz bazı davranışların gelişmesine veya var olan bazı davranışların değişikliğe uğramasına sebep olurlar. Bu sınıflamadaki birinci tür faaliyetler formal, ikinci türdekiler de informal eğitim faaliyetleri içine dâhil edilebilir (Baykul, 1992: 85).

## **2.2. Formal Eğitim**

Belirli bir dizi yasa ve normlara göre yapılandırılmış ve yönetilen, hedefler, içerik ve metodoloji açısından sınırları belirlenmiş bir müfredat sunan, sistematik ve örgütlenmiş bir eğitim modeli olarak tanımlanabilir (Dib, 1988: 300). Formal eğitim önceden belirlenmiş bir amaçla, amaca göre hazırlanmış bir program çerçevesinde planlı olarak gerçekleşen eğitim şeklidir. Süreç uygulayıcılar tarafından planlanır, uygulanır ve izlenir. Eğitim baştan sonra kadar özel bir alan içinde kontrollü olarak yürütülür (Fidan, 2012: 4 ; Cameron ve Harrison, 2012: 280). Okulların yanı sıra sanayi, tarım ve hizmet alanlarında vatandaşları bir mesleğe hazırlamak, meslekte ilerlemesini

sağlamak ve yenilikleri öğrenmek amacıyla yapılan öğretim faaliyetleri, halk eğitim merkezlerinde açılan kurslar, orduda asker yetiştirme birer formal eğitim örneğidir (Fidan, 2012: 4). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası'na göre formal eğitim, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki kısımda incelenebilir (Bayram, 2015: 7).

### **2.3. İnfomal Eğitim**

İnfomal eğitim, içerisinde uzmanları barındıran ve bu kişiler aracılığıyla bireyleri motive edip, olaylar ve durumlar karşısında düşünmelerine katkı sağlayan sivil toplum örgütleri, halk eğitim merkezleri, enstitüler, sosyal kulüpler vb. gibi örgütlenmeler sayesinde olan öğrenme şekli olarak tanımlanabilir (Türkmen, 2010: 47; Petnuchova, 2012: 616)). İnfomal eğitimin iki önemli öğrenme yolu gözlem ve taklittir. Küçük yaşlarda ebeveynlerimizden öğrendiklerimizin birçoğu taklit yoluyla öğrenilmiş infomal öğrenmelerdir. Yine çevremizde başta öğretmenlerimiz olmak üzere birçok kişiyi örnek alır, onlar gibi olmak isteriz. Bunlar da gözlem yoluyla öğrenilmiş infomal davranışlardır (Arslan, 2009: 18).

### **2.4. Örgün Eğitim**

Örgün eğitim, kurumlaşmış, temel eğitimden yüksek öğretime kadar hiyerarşik bir düzen içerisinde, her üst eğitim basamağının bir alt basamağa dayandığı eğitim sistemidir (Ünal ve Ada, 2011: 7). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş kurumlarda önceden belirlenmiş amaçlara göre, belirli yaş aralıklarına uygulanan ve Talim Terbiye Kurulu tarafından belirlenmiş programların uygulandığı eğitimdir (Şişman, 2015: 9; Bayram, 2015: 8) Örgün eğitim, bireylerin iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce, okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında, genel ve özel bilgiler yönünden eğitim almalarını sağlamak amacıyla yasalara göre düzenlenen eğitim olarak tanımlanabilir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). Bir başka tanıma göre ise öğrencilerin öğretim sürecinde ders ve uygulamalara devam etme zorunluluğunda oldukları bir öğretim türüdür (Hacıköylü, 2015: 98).

Örgün eğitim uygulamaları, kademeler arasında bazı farklılıklar göstermekle birlikte, temelde insanın sahip olması gereken bireysel ve toplumsal niteliklerin kazandırılmasını hedeflemektedir (Ural, 2012: 14). Örgün eğitimde;

- Yaş grupları belirli olmak durumundadır.
- Kademeler bulunur ve ön koşullar yer almaktadır.
- Milli Eğitimin temel amaçları doğrultusunda yapılmalıdır.

Türk Milli Eğitim sisteminde örgün eğitim ile temel, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları aracılığıyla bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, bilim politikasına uygun, bilimsel araştırma yapabilen, toplumun düzeyini yükselten ve bilimsel çalışmaları halk yararına kullanan kişilerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Bayram, 2015: 8).

## **2.5. Yaygın Eğitim**

Yaygın eğitim örgün eğitimin dışında kalmış, örgün eğitimden herhangi bir nedenle ayrılmış ya da örgün eğitimi tamamlayamamış veya meslek edinmek isteyen bireylere yönelik olarak yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür (Şişman, 2015: 9; Bayram, 2015: 8). Yaygın eğitim, örgün eğitimin dışında ve yanında düzenlenen, örgün eğitimden yararlanamayan, dezavantajlı bireyleri hedef alan, örgün eğitime göre daha esnek bir eğitim sistemidir. Yaygın eğitimin amacı, çeşitli sebeplerden dolayı eğitim almamış, okulu bırakmış, işsiz ve yoksul insanlara ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitim düzenleyerek onların bilgi ve becerisini yükseltmek, kazançlarını artırmak ve hayat kalitelerini daha iyi bir seviyeye çıkarmaktır (Çokgezen ve Erdene, 2015: 48). Yaygın eğitimde;

- Belli bir yaş grubu yoktur,
- Kademeler ve herhangi bir ön koşul yoktur,
- Bireyin amaçları doğrultusunda yapılır.

Yaygın eğitiminin amaçları arasında, yetişkinlerin örgün eğitim düzeylerini yükseltmeye yönelik eğitim fırsat ve imkânları hazırlamak; şehirleşme, toplumsal hareketlilik, istihdam alanlarının sürekli değişen beklentileri karşılamak; bireylere dünyadaki hızlı değişimin, yaşadıkları bölgedeki etkilerinin neler olduğu konusunda etkili çıkarımlar yapabilmeleri ve kişisel sorunlarının olduğu kadar, toplumsal sorunların da çözümüne nasıl katkıda bulunabileceklerini anlamaları konularında yardım etmek; olarak sıralanabilir (Türk Eğitim Derneği, 1987: 14-15). Yaygın eğitim halk eğitim ve hizmet içi eğitimi olarak ayrıca ikiye ayrılmaktadır.

## **2.6. Halk Eğitimi**

Yaygın eğitimle ilgili faaliyet gösteren kurumların başında Milli Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler, özel ve tüzel kişiliğe sahip birçok kurum ve kuruluş gelmektedir. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışmalar yapan Halk Eğitim Merkezleri önemli bir yere sahiptir. Genellikle on beş yaşında ya da on beş yaşından büyük olan, çeşitli sebeplerle örgün eğitimin dışında kalmış bireylerin yararına sunulan

ve katılımcıların ihtiyaçlarına göre planlanan eğitimlere halk eğitimi denir (Ünal ve Ada, 2011: 8; Bayram, 2015: 9).

## **2.7. Hizmetiçi Eğitim**

Kamu kurum ve kuruluşlarında ya da özel iş yerlerinde çalışmayı sürdüren bireylerin görevleri için gereken bilgi, beceri ve davranışları öğrenebilmeleri, kendilerini geliştirebilmeleri, sürekli değişen ve gelişen dünyadaki değişimleri takip edebilmeleri için yapılan eğitimlerin tümüdür (Bayram, 2015: 9). Bir başka tanıma göre ise hizmet içi eğitimin, herhangi bir örgütteki iş görenlerin örgütsel amaçlar doğrultusunda yetiştirilmesi olduğu söylenebilir (Demirtaş, 2010: 43).

## **2.8. Ortaöğretime Geçiş Sistemi ve Ulusal Sınavlar**

Türkiye’de bir üst öğrenim kurumuna geçiş için uzun yıllardır ulusal sınavlar düzenlenmektedir. Gerek üst öğrenim kurumlarının öğrenci kontenjanlarının yetersizliği gerekse "yetenekli" öğrencilerin tespiti amacıyla yapılan bu sınavlar öğrencilerin birbirleri ile rekabet etmesine de sebep olmaktadır. Türkiye’de eğitim kademeleri arasındaki geçişin yaklaşık 40 yıldan beri sınava dayalı bir sistemle gerçekleştirildiği bilinmektedir (Karabacak, 2010’dan akt. Özkan ve Karataş: 2016: 215). 1990’lı yıllardan itibaren ortaöğretime geçiş sisteminde farklı düzenlemeler yapılmış ve sınavla öğrenci alan liselerin sayısı sürekli artmıştır.

Ortaöğretim Kurumları Seçme Sınavı (OKS), ortaöğretim ve dolayısıyla yükseköğretime daha nitelikli öğrenci yetiştirmek üzere uzun yıllar boyunca yapılmış ve 2007’ye kadar uygulanmıştır. 2008 yılıyla beraber yerini 6., 7. ve 8. sınıf düzeylerinde uygulanan Seviye Belirleme Sınavı (SBS)’na bırakmıştır. Ayrıca, 2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından başlatılan tüm genel liselerin Anadolu liselerine dönüştürülmesi ve ardından Seviye Belirleme Sınavı (SBS)’nin kaldırılması projesi ile SBS 2013 yılında son kez uygulanmıştır (Sarier, 2010: 111). 2013-2014 eğitim öğretim yılı itibarıyla temel eğitimden ortaöğretime geçişte yeni bir sistem Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş sınavı (TEOG) uygulanmaya başlanmıştır (Özdemir ve Özkan, 2014: 446; Gür, Çelik, & Coşkun, 2013: 4) TEOG; Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, İnkılap Tarihi, Din Kültürü ve İngilizce dersleri olmak üzere altı ana dersten her dönem yapılan sınavlardan bir tanesinin merkezi ve çoktan seçmeli olarak uygulanacak bir sınav olarak planlanmıştır. TEOG’la sadece isteyenler değil tüm öğrencilerin sınava girmesinin zorunlu olduğu bir öğrenci seçme dönemine girilmiştir. Öğrencilerin sekizinci sınıfın her döneminde birer defa bir sınav sürecine girmesinin

getirdiği psikolojik sorunlar, kapsama dayalı bir başarı testi olması nedeniyle yüzlerce birincinin çıkması ve bir başarı testi olan TEOG'un seçme amaçlı kullanılması eleştirilmiştir. Bu sürecin ardından Milli Eğitim Bakanlığı alınan bir kararla 2017 yılında TEOG uygulamasını kaldırılmış, bunun yerine 2018 yılı itibariyle kullanılmaya devam eden ve liselerin yüzde doksanı için adrese dayalı, yüzde onu için ise merkezi sınavla yerleştirme yapılacağı yeni bir düzene geçilmiştir (Atılğan, 2018: 6; M.E.B., 2013). Ülkemizde özel dersanelerin büyük çoğunluğu bu sınavlara hazırlık işlevi gördüğünden, özel dersanelere olan talep genellikle sınavlar üzerinden açıklanmaktadır (Saracalıoğlu, Gündoğdu ve Diğerleri, 2014: 445).

Türkiye'de eğitimin tüm eğitim kademelerinde eğitim kurumlarının kalite bakımından belirgin farklılıklar göstermesi, öğrencilerin nitelikli eğitim imkânlarından faydalanarak iyi bir iş ve meslek sahibi olma hedefleri ve bu sebeple daha nitelikli okulları tercih ve talep etme eğilimleri, eğitim-öğretim kademeleri arasındaki geçişlerin sınavlara dayalı olarak yapılması eğitim sisteminde önemli bir rekabet ortamı yaratmaktadır (Garipağaoğlu, 2016: 142). Bilhassa 2000'li yıllarla beraber sınırlı sayıda eğitim kurumuna öğrenci seçen bir eğitim sistemi tüm akademik liselere, bunu yanı sıra bazı meslek lisesi türlerine de sınavla öğrenci alan bir düzene dönüşmüş ve bu yıllarda öğrenciler ve aileler arasındaki rekabet giderek artmıştır. Tüm bu gelişmelerle senkronize şekilde, öğrenciler ve aileler üzerindeki sınav baskısı yayılarak ve yoğunlaşmıştır. Ortaya çıkan bu sebeplerden dolayı, bu süreçte öğrencilerin dersane ve özel ders gibi okul dışı eğitim olanaklarına eğilimi de artmıştır (Gür, Çelik, & Coşkun, 2013: 8; Büyükoztürk, 2016: 348). Hem ortaokuldan liseye hem de liseden üniversiteye geçiş sebebiyle gerçekleşen rekabet öğrencileri sınava diğer adaylardan daha iyi ve daha fazla hazırlık yapmaya itmektedir. Bu sebeple öğrenciler ve veliler tarafından okulların sınavlara yeterince hazırlayamadığının düşünülmesi, sınıfların kalabalık olması, fiziki konumların yetersizliği ikili öğretim ve öğretmenlerin isteksizliği, bazı okullarda derslerin boş geçmesi gibi nedenler öğrenci ve velilerin özel ders, dersane ve benzeri ek eğitim çalışmalarına talebini ortaya çıkarmıştır (Türk Eğitim Derneği, 2010: 11; Atılğan, 2018: 10; Yeşilyurt, 2008: 97). Öğrenciler, kendilerini eksik olarak gördükleri derslerden eksiklerini gidermek, merkezi sınavlarda başarılı olmak amacı ile test tekniğine hakim olmak için dershaneye gitmeyi gerekli olarak görmekte, bunların yanı sıra devlet okullarında verilen eğitimin merkezi sınavlarda başarılı olunması için yetersiz olduğuna inanmaktadır (Baran ve Altun, 2014: 334). Türkiye'de özel dersanelerin büyük çoğunluğu merkezi sınavlara hazırlık işlevi gördüğünden, özel



dershanelere duyulan talep genellikle sınavlar üzerinden tartışılmakta ve açıklanmaktadır (Özoğlu, 2011: 8)

Özel dershaneler, bireylerin yetişmesinde ve toplumsal yaşama entegre edilmesinde devletin yürüttüğü örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eksiğini tamamlayan birer gölge eğitim kuruluşları olarak tanımlanabilir (Özgen, Köşker ve Yalçın, 2014: 417). Özel dershaneler genellikle; kamu okullarının kapasite yetersizliği, kamu okullarının nitelik yetersizliği, farklı eğitim alma isteği, gibi gerekçelerden dolayı öğrenci ve velilerden talep görmektedir. (Kutner, Sherman, Williams, 1996'dan akt. Şirin, 2000: 388). Türkiye'de 1984 yılında 174 olan özel dershane sayısı 20 yıl içerisinde 15 kat artarak 2 bin 615'e, 2000'li yılların sonuna doğru bu rakam 4000'nin üzerine çıkmıştır (Yeşilyurt, 2008: 96). Özel dershane eğitimi özellikle, öğrencilerin bir üst eğitim kurumuna geçişi için ulusal sınavların yapıldığı ülkelerde yaygındır. Hong Kong, Yunanistan, Güney Kore, Japonya ve Tayvan gibi birçok ülkede bir üst eğitim kurumuna geçişte ulusal bazda merkezi sınavlar yapılmaktadır. Türkiye'deki özel dershaneler sisteminin de ulusal merkezi sınavlar sonunda geliştiği düşünülmektedir (Tansel, 2013: 5)

Bireylerin bir üst öğretim kademesine geçişte veya geleceklerini şekillendirecek mesleki kariyer basamaklarında bir sıçrama basamağı oluşturan dershaneler, adeta bir umut kapısı haline dönüşmüştür. Çünkü merkezi sınavlara odaklı günümüz eğitim sistemi, bireyler arasında ciddi bir rekabet ortamı yaratmaktadır. Böylelikle, dershaneler, bu rekabetçi ortamdan başarıyla sıyrılabilme için, hem öğrenciler hem de aileler için vazgeçilmez kurumlar haline dönüşmüşlerdir (Özgen, Köşker ve Yalçın, 2014: 426). 2013-2014 döneminde çıkarılan bir kanunla kapatılmaları ve/veya özel okullara dönüştürülme süreçleri ile gündeme gelen dershanelerin meseleyi Anayasa Mahkemesine (AYM) taşınmaları sonucunda AYM, "6528 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" olan dershanelerin dönüşümü ile ilgili düzenlemeyi, çeşitli sebeplerle iptal etmiştir (Garipağaoğlu, 2016: 143) Böyle bir durumda dershanelerin kapatılması bireyleri kaçınılmaz olarak alternatif "bilgi edinme kaynak veya alanlarına" yönlendirecektir. Bu durumun ortaya çıkması sebebiyle ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla eğitim politikasının bir sonucu olarak Destekleme ve Yetiştirme Kursları (DYK), 23.09.2014 tarih ve 4145909 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Örgün ve Yaygın Eğitimi Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönergesi çerçevesinde dershanelerin dönüşüm/kapatma sürecine girmesi ile beraber 2014-2015 eğitim öğretim

yılında Türkiye'deki ortaokul ve liseler ile lise mezunları için halk eğitim merkezlerinde uygulanmaya başlamıştır. (Göksu ve Gülcü, 2016: 154-155; Aküzüm ve Saraçoğlu, 2018: 98).

## **2.9. Destekleme ve Yetiştirme Kursları (DYK)**

Türkiye'de özel dersaneler 2014 yılında dönüşüm sürecine girmiş, merkezi sınavlar öğretim programları ile daha sıkı bir şekilde ilişkilendirilmiştir. Oluşan bu durum öğrencilerin hem ders başarıları hem de merkezi sınavlarla bir üst öğrenime hazırlanması için ek eğitim ihtiyacını ortaya çıkarmış dolayısıyla kursların önemi artmıştır. Bunun sonucunda uzun yıllardır Avrupa ve Amerika'da hem eğitim döneminde hem de yaz tatillerinde faaliyet gösteren ve başarıyla uygulanan kursların bir benzeri olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Destekleme ve Yetiştirme Kursları, 2014 yılından itibaren okullarda uygulamaya konulmuştur (Uğurlu ve Aylar, 2017: 32). Milli Eğitim Bakanlığı bireysel, bölgesel ve okul türü farklılıkları göz önüne alınarak örgün ve yaygın eğitimi destekleme ve yetiştirme kurslarının yaygınlaştırılacağını 2015-2019 stratejik planı çerçevesinde ayrıca belirtmektedir (MEB, 2015).

Gerek ek eğitim ihtiyaçları, gerekse bireysel ayrılıklardan kaynaklanan öğrenme eksiklikleri öğrenciler için kurs, özel ders vb. ihtiyaçları ortaya çıkarmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde kursların öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği, bir üst öğrenim kurumuna yerleştirilmek için önemli katkılar sağladığı belirtilmiştir. Kaya ve Kaya'nın (2018: 58) yaptıkları çalışmada öğrencilerin derslerdeki akademik başarılarını daha fazla arttırmak için kurslar aracılığıyla düzenli ek eğitimler almalarının faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin ulusal sınav sonuçlarının incelendiği başka bir çalışmada, kurslara katılan öğrencilerin puanlarının katılmayan öğrencilere nazaran daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Metin, 2013'den akt. Sarıca, 2018: 95). Bir başka çalışmada ise öğrencinin hedeflenen başarıya ulaşamaması durumunda ek eğitimler alması gerektiğini ifade edilmektedir. Aynı çalışmada okul dışında alınan ek eğitimlerin ailelere büyük bir ekonomik yük getirdiği ifade edilmektedirken oluşan bu durumun eğitimde fırsat eşitsizliğine neden olduğu belirtilmektedir (Davis ve Sorrel 1995'den akt. Nartgün ve Dilekçi, 2016: 540). Bu çerçevede eğitim kurumlarımızdaki akademik başarının iyileştirilmesinde, fırsat eşitliği sağlanmasında, öğretim programlarındaki hedeflerin öğrencilere aktarılmasında, 21. yüzyılın beklenen bilgi, beceri ve değerlerle donanmış bireylerinin yetiştirilmesinde destekleme ve yetiştirme kurslarının önemi anlaşılmaktadır (Sarıca: 2018: 95).

Ölçme, değerlendirme ve sınav hizmetleri genel müdürlüğünün 2016 yılında yaptığı akademik becerilerin izlenmesi ve değerlendirilmesi araştırmasının sonuçlarına göre; araştırmaya katılan öğrencilerin %37, 6'sı sosyal bilgiler dersinden destekleme ve yetiştirme kurslarına katılmadığını belirtirken, %43, 1'i ise her iki dönemde de bu kurslara katıldığını belirtmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde sosyal bilgiler testine ait öğrenci başarı ortalamaları, öğrencilerin destekleme ve yetiştirme kurslarına katılma durumuna göre, en yüksek puan ortalamasının her iki dönemde de kurslara katılımları olan öğrencilere ait olduğu (=516, 98), en düşük ortalamasının ise sadece 1. dönem katıldığını (=483, 79) belirten öğrencilere ait olduğu görülmektedir (ABİDE, 2016: 111). Belirtilen araştırma sonuçları incelendiğinde destekleme ve yetiştirme kurslarının öğrencilerin akademik başarılarına yaptığı katkı anlaşılabilir.

Destekleme ve Yetiştirme Kursları 6528 sayılı Kanun ile özel dershanelerin dönüşümü gerçekleştirilmiş olması nedeniyle ortaokul ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören veya mezun olmuş öğrencilerimize eğitim-öğretim yönünden destek vermek ve öğrencilerimizin derslerindeki başarılarını pekiştirmek amacıyla “Millî Eğitim Bakanlığı Örgün ve Yaygın Eğitimi Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönergesi” Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün 18.12.2014 tarih ve 15923718/20/6642252 Makam Onayı ile yürürlüğe girmiştir (M.E.B, 2014; İncirci, İlğan ve diğerleri, 2017: 52). Yönergede ayrıntılarından bahsedilmeyen durumlar için kurs başvuru dönemlerinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Destekleme ve Yetiştirme Kursları e-Kılavuzu yayımlanmaktadır. Destekleme ve Yetiştirme kursları I. Dönem, II. Dönem ve Yaz kursları (III. Dönem) şeklinde faaliyet gösterebilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü <http://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/> sitesi aracılığıyla kurslarda uygulanması gerek ders planlarını, kazanım kavrama testlerini, kılavuzları ve model ders dağıtım tablolarını her yıl güncel olarak yayınlamaktadır. Sitede, 5. sınıftan 12. sınıf ve mezun durumlarda olan sınıflar için her hafta güncel kazanım testleri yayınlanırken, dönemsel olarak da değerlendirme sınavları yayınlanmaktadır. Bu içerikler Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmaktadır. Bu site aracılığıyla hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından 21.10.2016 tarihinden itibaren 142088164 defa kazanım kavrama testlerine ulaşılmış, 823690 defa yıllık planlara ulaşılmış, 10426599 defa ise değerlendirme sınavları ulaşılmıştır (ODSGM, 2018) Kurslarda eğitim almak isteyen öğrenciler ve görev almak isteyen öğretmenler E-kurs modülü aracılığıyla başvuru yapma imkanını sahiptir.

Yıl/Dönem	Kurum	Öğretmen	Öğrenci
2016-2017 1.Dönem	23.009	303.854	4.453.849
2016-2017 2.Dönem	22.822	282.955	4.182.115
2016-2017 Yaz Dönemi	11.309	63.073	620.025
2017-2018 1.Dönem	23.390	302.278	4.306.303

**Tablo 1:** Kurs Dönemlerine Göre Kurum, Öğretmen ve Öğrenci Başvuru Sayıları

### 2.10. E-Kurs Modülü

E-Kurs modülü gerek öğrencilerin gerekse öğretmenlerin kurs yönergesi çerçevesinde kurs talebinde bulunabileceği çevrimiçi bir başvuru platformudur. [Http://e-kurs.eba.gov.tr](http://e-kurs.eba.gov.tr) adresi üzerinden ulaşılabilen bu site kurs merkezleri, öğretmenler, hem örgün öğretime devam eden hem de mezun olan öğrencilerin kullanıcı adları ve şifreleri ile giriş yapıp ilgili işlemlerini yürütebilmelerini sağlamaktadır.

E-kurs modülü aracılığıyla okullar, öğretmenler ve öğrenciler kurslar ile ilgili iş ve işlemleri yapabilmektedir. Okullar öğrencilerden gelen talepler üzerine destekleme ve yetiştirme kurslarının faaliyet gösterebileceği kurs merkezi işlemlerini bu modül aracılığıyla idare etmektedir. Öğretmenler görev yaptıkları ilçede bu modül üzerinden 3 farklı eğitim kurumu seçerek ihtiyaçlar doğrultusunda görev alabilmektedir. Örgün öğretime devam eden öğrenciler kendi okullarından talep ettikleri kurslar için ders seçimlerini yapabilirken, örgün öğretimin dışında kalan öğrenciler yine E-Kurs modülü ile buldukları ilçelerdeki halk eğitim merkezlerinden kurs talep edebilmektedir. (TEDMEM, 2017: 55)



**Resim 1:** Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönetim Sistemi Girişi

## 2.11. Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönergesi

Millî Eğitim Bakanlığı'nın destekleme ve yetiştirme kurslarının iş ve işlemlerinin yürütülmesi için 26/7/2014 tarihinde resmi gazetede yayımlanmış olduğu yönergedir.

### 2.11.1. Yönergenin Amaç, Kapsam ve Dayanağı

Yönergenin amacı, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmî örgün ve yaygın eğitim kurumlarında öğrenim gören istekli öğrenci ve kursiyerlere yönelik olarak verilecek olan destekleme ve yetiştirme kursları ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir. Yönerge, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî örgün ve yaygın kurumlarında öğrenim gören istekli öğrenci ve kursiyerleri destekleme ve yetiştirme kursları ile ilgili usul ve esasları kapsar. Yönerge, 21/5/2010 tarihli ve 27587 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, 7/9/2013 tarihli ve 28758 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği ile 26/7/2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır (M.E.B. 2014a: 1)

### **2.11.2. Kurs Merkezi Açma**

Kurslar, millî eğitim müdürlüklerince belirlenen okul veya kurum müdürünün teklifi ve millî eğitim müdürünün onayı ile fizikî kapasitesi ve öğrenci/kursiyer potansiyeli yeterli olan resmî ortaokullar, imam-hatip ortaokulları, ortaöğretim kurumları ile halk eğitimi merkezi müdürlüklerine bağlı olarak açılır. Mezunlara yönelik kurslar halk eğitim merkezlerinde açılabilir. Ancak halk eğitim merkezinin bulunmadığı ve bu merkezlerde kursun açılmadığı hallerde diğer kurs merkezlerinde de açılabilir (M.E.B., 2014b).

### **2.11.3. Kursların Açılması**

Örgün eğitim kurumlarında açılacak kurslarda 1 dersten dönemlik açılan kurs süresi 36, yıllık açılan kursun süresi ise 72 ders saatinden az olamaz. Örgün eğitim kurumlarında açılan kurslar, çalışma günlerinde ders saatleri dışında saat 22: 00' ye kadar yapılabilir. İhtiyaç duyulması halinde cumartesi, pazar günleri ile yarıyıl ve yaz tatillerinde de açılabilir. Bir kurs saatinin süresi 40 dakikadır. Kurs dönemlerine göre programlanan kurs saatleri, kurs merkezinin imkânları ölçüsünde her bir kurs günü 2 saatten az, 8 saatten çok olmamak üzere haftanın değişik günlerine dağıtılabilir. Ancak, bir güne aynı dersten 2 saatten fazla ders konulamaz. Halk eğitim merkezlerinde kurs gün ve saatleri merkez müdürlüğünce belirlenir. Kursların hangi gün ve saatlerde yapılacağını gösterir program ile program değişiklikleri kurs merkezi müdürlüklerince ilan edilir (M.E.B., 2014b).

### **2.11.4. Kurslara Katılacaklar**

Kurslara;

- a) Örgün veya yaygın ortaokul/imam hatip ortaokulu ve ortaöğretim kurumlarında kayıtlı olan öğrenciler,
- b) Örgün veya yaygın ortaöğretim kurumlarından mezun olan kursiyerler katılabilir.

Kurslara, o kurs merkezinin bulunduğu okulun öğrencilerinin yanı sıra bünyesinde kurs açılmamış olan diğer okullardan da öğrenci kabul edilir (M.E.B., 2014b).

### **2.11.5. Öğrenci/Kursiyer Sayısı**

Her bir kurs programına devam edecek öğrenci/kursiyer sayısı 10'dan az; bir kursun sınıf mevcudu ise 20'den fazla olmaması esastır. Öğrenci/kursiyer sayısının 20'

den fazla olması durumunda ikinci grup oluşturulur. Ancak her bir grubun azami sayısı dolmadan yeni grup oluşturulamaz. Ancak, tek gruplu kurs programlarında sınıf kapasitesi dikkate alınarak öğrenci/kursiyer sayısı 25'e kadar çıkarılabilir (M.E.B., 2014b).

#### **2.11.6. Kursların Kapatılması**

Açılan her bir kursa devam eden öğrenci sayısının 10'un altına düşmesi durumunda, kursun birleştirilmesine veya kapatılmasına millî eğitim müdürlüğünce karar verilir (M.E.B., 2014b).

#### **2.11.7. Kurs Açılacak Dersler**

Kurslar, öğrenci/kursiyer ve velilerden gelen istek üzerine kurs merkezlerinde belirlenen dersler için açılır. Öğrenci/kursiyer ve veliler ders seçimiyle birlikte öğretmen seçiminde de bulunabilirler. Kurs programlarının hazırlanmasında; kursun destekleyici ve yetiştirici nitelikte olmasına dikkat edilir (M.E.B., 2014b).

#### **2.11.8. Komisyon, öğretmenlerin seçimi ve görevlendirilmesi**

Komisyon, kurs merkezleri ile kurslarda görev alacak öğretmenleri belirlemek amacıyla millî eğitim müdürünce görevlendirilen millî eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü başkanlığında üç ortaokul/imam hatip ortaokulu müdürü ve üç ortaöğretim kurumu müdüründen oluşur. İlköğretim ve ortaöğretim kurumu müdür sayısının yeterli olmadığı durumlarda komisyon mevcut müdürlerin katılımıyla oluşur.

Kurslarda görev almak isteyen öğretmenler, ders yılı başında millî eğitim müdürlüğüne başvururlar. Başvuru yapan öğretmenler arasından veli ve öğrencilerin tercihleri de dikkate alınarak öncelikle; bilgi ve tecrübesi ile branşında temayüz etmiş, çevresi ile iyi ilişkiler kurabilen öğrenme ve öğretme yöntem ve tekniklerine hâkim, teknolojik araç-gereçleri eğitim ortamında kullanabilenler komisyon tarafından seçilir. Kurslarda belirtilen nitelikleri taşımaları kaydıyla diğer okullarda görevli öğretmenlerden de görevlendirme yapılabilir. Kursta görevlendirilecek öğretmen sayısının yetersiz olması halinde millî eğitim müdürlüklerince gerekli tedbirler alınır.

Kursta görevlendirilen öğretmenler mazeretleri sebebiyle görevlendirme onaylarının iptalini isteyebilirler. Ancak görevlendirme onayları iptal edilmeden görevlerini bırakamazlar. Görevlendirilmeleri bu şekilde iptal edilenlerin yerine,

başvuruda bulunduğu halde görev verilemeyen diğer öğretmenler veya ilk defa müracaat edecek öğretmenler arasından görevlendirme yapılır (M.E.B., 2014b).

#### **2.11.9. Kurslarda yararlanılacak kaynaklar**

Kurslarda yararlanılacak temel kaynaklar ders kitapları ve diğer eğitim materyalleridir. Diğer eğitim materyallerinden kastedilen içerikler; Eğitim Bilişim Ağı ve odsgm.meb.gov.tr adresinden ulaşılabilen e-içerik ve testlerdir (M.E.B., 2014b).

#### **2.11.10. Öğrenci/Kursiyerlerle İlgili İşlemler**

Öğrenciler, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) modülü üzerinden istediği dersleri ve bu derslere girmesini istedikleri öğretmenleri seçerek başvuru yapmaktadır (Uğurlu ve Aylar 2017: 30). Kurslara kayıt yaptıran öğrencilerin devamları zorunludur. Her kurs döneminde okutulması gereken toplam ders saatinin özürsüz olarak 1/10 una devam etmeyen öğrencilerin kurs kaydı silinir. Aynı dönemde başka bir kursa devam edemez.

Öğrencilerin kurslara devam ve devamsızlıkları kurs merkezi müdürlüğünce bir deftere işlenir. Sağlık raporuna dayalı hastalıklar, tabii afetler, anne, baba ve kardeşlerden birinin ölümü gibi özürler sebebiyle oluşan devamsızlıklar, devamsızlık süresinden sayılmaz. Kurslara devamları süresince kurs disiplinini ve işleyişini bozucu hâl ve hareketleri görülen öğrenciler/kursiyerler hakkında, kayıtlı oldukları okulların/kurumların ilgili mevzuatına göre işlem yapılır (M.E.B., 2014b).

#### **2.11.11. Kursların Yönetimi**

Kurslar, kurs merkezi müdürlüğünce yönetilir. Kurslarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek amacıyla bir müdür yardımcısı görevlendirilir (M.E.B., 2014b).

#### **2.11.12. Kurs Merkezi Müdürü ve Görevleri**

Bünyesinde kurs açılan okulun veya kurumun müdürü kurs merkezi müdürüdür. Kurs merkezi müdürünün görevleri şunlardır;

- a)Kursun işleyişini, düzen ve disiplini sağlayıcı gerekli tedbirleri almak,
- b)Kurs çalışmalarında plân ve programların uygulanmasını sağlamak,
- c)Kurs öğretmenleri tarafından hazırlanan ders plânlarını inceleyip onaylamak,
- ç)Kursun işleyişi ile ilgili idari mali ve diğer hususlarla ilgili her türlü iş ve işlemleri yapmak,



d)Bu Yönerge hükümlerine göre kendisine verilen diğer görevleri yapmak (M.E.B., 2014b).

### **2.11.13. Kurs Merkezi Müdür Yardımcısı ve Görevleri**

Kurs merkezi müdür yardımcısının görevleri şunlardır;

a)Kurslarda görev alan öğretmen ve personel ile kurslara katılan öğrencilere ilişkin devam, devamsızlık, disiplin ve benzeri diğer iş ve işlemleri yürütmek,

b) Kurs çalışmalarında yönetici, öğretmen ve personele yapılacak ücret ödemelerine ilişkin işlemleri yürütmek,

c) Kurs merkezi müdürü tarafından kursla ilgili verilecek diğer işlemleri yürütmek (M.E.B., 2014b).

### **2.11.14. Kurs Çalışmalarının ve Öğrenci/Kursiyer Başarısının Değerlendirilmesi**

Kurslarda dönem başında yapılacak seviye tespit sınavlarına göre sınıflar/gruplar oluşturulabilir. Kurslara katılan öğrencilerin kazandıkları bilgi ve becerileri ölçmek amacıyla kurs merkezinde kurs saatleri içinde her ay değerlendirme yapılır. Değerlendirme sonuçları analiz edilerek, eksikliği görülen konular tamamlanır (M.E.B., 2014b).

### **2.11.15. Kursların Denetimi**

Kurs merkezlerindeki eğitim ve öğretim faaliyetleri ile ilgili iş ve işlemlerin denetimi yetkililerce yapılır. Kursların değerlendirilmesiyle ilgili yıl sonu raporu kurs merkezi müdürlüklerince ilçeye, ilçe raporları ile, il raporları Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili Genel Müdürlüğüne gönderilir. (M.E.B., 2014b)

### **2.11.16. Kurs Giderleri**

Kursta görevli yönetici ve öğretmenlerin ders ve ek ders ücretlerine ilişkin hususlar, Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin Toplu Sözleşme ile 1/12/2006 tarihli ve 2006/11350 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Karar kapsamında belirlenir. Kurs merkezlerinin ısınma, temizlik, aydınlatma, kırtasiye ve bu kapsamdaki giderleri Bakanlıkça, merkezlerde çalıştırılacak yardımcı personel sayısının yeterli olmaması

durumunda ihtiyaç hizmet alımı yoluyla karşılanır. Açılan kurslara devam eden öğrenci ve kursiyerlerden herhangi bir ücret alınmaz. (M.E.B., 2014b)

### **2.11.17. Tutulacak Defter ve Dosyalar**

Kurslarla ilgili olarak kurs merkezlerinde tutulacak defter ve dosyalar şunlardır:

- a) Öğrenci/kursiyer yoklama defteri,
- b) Kurs ders defteri,
- c) Gelen ve giden yazı defteri,
- ç) Gelen ve giden yazı dosyası,
- d) Kurs ders plânları dosyası,
- e) Denetim defteri,
- f) Kursiyer belge defteri (M.E.B., 2014b)

### **2.12. İlgili Araştırmalar**

Dönmez, Gürbüz ve Tekçe' nin (2018) yaptıkları araştırmada dershanelerin kapatılmasından sonra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulan destekleme ve yetiştirme kurslarının eğitimde fırsat eşitliği sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Yöneticiler ve öğretmenler, destekleme ve yetiştirme kurslarının eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik etkili bir uygulama olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler ise söz konusu kursların olmaması durumunda, özel ders veya etüt merkezi gibi olanaklardan faydalanamayacaklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca bu kurslarda yaşanan sorunların çözümüne yönelik yönetici, öğretmen ve öğrencilerin görüşleri alınarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Sarıca (2018) "Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına (Dyk)Yönelik Öğretmen Görüşleri" adlı araştırmasın da kurslarda görev alan öğretmenlerin kurslarla ilgili düşüncelerinin genel olarak olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenler bu kurslarda daha çok: soru-cevap, düz anlatım ve test-soru gibi öğretme ve öğrenme yöntem tekniklerinden yararlandıkları belirtilmektedir. Etkileşimli tahta, testler, fotokopiler, ek kaynaklar, Eğitim Bilişim Ağı içerik ve dokümanları, öğretmenlerin DYK derslerinde genellikle tercih ettikleri materyaller olarak ön plana çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenler, DYK'ların öğrenci yönünden en büyük getirisini; öğrenilenlerin tekrar edilmesi ve pekiştirilmesi, kursun ücretsiz olması ve fırsat eşitliğini sağlaması, eksik öğrenmelerin giderilebilmesi olarak görüş belirtmiştir. Kurslarla ilgili karşılaşılan problemler ise öğretmenler tarafından kurs saatlerinin uygun olmaması, kursların yorucu olması, fazladan yapılan derslerin bıkkınlık oluşturması gibi ifadelerle dile getirilmiştir. Kurslarda görev alan öğretmenler kursların öğretmenler için olumlu yönlerini daha çok; ekonomik destek, öğrenilmeyen ve eksik konulara odaklanma, kişisel ve mesleki gelişim olarak dile getirirken olumsuz yönlerini ise yorucu olması, tatil ve dinlenme sürelerinin azalması olarak belirtmişlerdir.

Türküresin'in (2018) Kurslarda görev alan öğretmenler ve bu kurslardan faydalanan öğrenciler ile ilgili yaptığı araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı dahilinde yürütülen destekleme ve yetiştirme kurslarının etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Destekleme ve Yetiştirme Kursları öğrenciler için fırsat eşitliği sağladığı öğrencilere test çözme alışkanlığı kazandırarak onları ulusal sınavlara hazırladığı, öğrencilerin derslerdeki eksik öğrenmelerinin giderilmesi konusunda faydalı olduğu ancak uygulama sürecinde (kaynak kitap, devamsızlık vb. gibi) bazı eksiklikleri bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Destekleme ve yetiştirme kurslarının etkililiği genel olarak değerlendirildiğinde birçok paydaşı olan bu uygulamanın genel olarak olumlu olduğu sonucuna erişilmiştir. Buna rağmen araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilere göre süreçte giderilebilir bazı eksikler ve aksaklıklar bulunduğu ifade edilmiştir.

Canpolat ve Köçer'in (2017) yaptıkları araştırmanın verilerine bakıldığında öğretmenlerin genellikle kursları yararlı bulduklarını ancak kursların bazı özelliklerinin olumsuz olduğunu ifade etmişlerdir. Velilerin ve öğrencilerin duyarsızlığı, iyi bir planlama yapılmadan kursların başlaması, kursların geç başlaması, kurslardan ücret alınmaması gibi faktörlerin kurslara katılımı ve ilgiyi azalttığı sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından dile getirilmiştir. Öte yandan öğretmenler, sınıf mevcutlarının az olmasını, böylece oluşan rahat ve sıcak ortamda etkili bir iletişimin kurulduğunu ve eğitimde fırsat eşitliğini büyük ölçüde sağladığını belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri Destekleme ve yetiştirme kurslarının bu özellikleriyle öğrencilere hem sosyal beceriler kattığını hem de özgüven ve ders başarısı yönünden olumlu katkı sağladığına dikkat çekmişlerdir.

Bozbayındır ve Kara (2017) ise "Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında (DYK) Karşılaşılan Sorunlar ve Öğretmen Görüşleri Temelinde Çözüm Önerileri" adlı araştırmalarında Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında karşılaşılan sorunlar, öğretmen ve öğrencilere olumlu katkıları ve kurs sürecinde karşılaşılan problemlere ilişkin

öğretmen görüşleri temelinde çözüm önerileri getirilmiştir. DYK’larda görev alan öğretmen görüşleri incelendiğinde kurslarda en çok yaşanan sorunların; devamsızlık, kursa kullanılabilecek kaynak eksikliği, kursların ücretsiz olmasının ilgiyi azaltması ve öğrencilerin kurslara önem vermemeleri gibi problemlerle karşılaştığı anlaşılmaktadır. Bu araştırmada DYK’nın, öğrencilerin derslerine destek olması, öğretmene ekonomik destek olması, öğretmenlerin mesleki gelişimini sağlaması ve maddi durumu iyi olmayan öğrencilere destek olması gibi olumlu katkılarının da olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aküzüm ve Saraçoğlu'nun (2018) Destekleme ve Yetiştirme Kursları ile ilgili yaptıkları araştırma sonucunda ise öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin tutumlarının azami düzeyde olduğu boyutun, bu kursların eğitsel açıdan hem öğrencilere hem de öğretmenlere sağladığı katkılar yönünde olduğunu ifade edilmiştir. Ancak, kurslara katılımın ayrıca bir zaman ayırmayı gerektirmesinin meydana getirdiği sosyal yaşama olan etkileri boyutunun asgari düzeydeki tutumları yansıttığı da görülmüştür. Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler ve Yabancı Dil branşlarındaki öğretmenlerin, diğer branşındaki öğretmenlere nazaran destekleme ve yetiştirme kurslarının akademik katkısına ilişkin tutumlarının daha yüksek olduğu araştırmada ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Gülcü ve Göksu'nun (2016) araştırmalarında Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında görev alan öğretmenlerin bu kurslarla ilgili görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin kurslarda görev almalarının en önemli sebebi ek ders ücreti olarak belirlenmiştir. Elde edilen diğer bir sonuca göre, kurslarda yaşanan en önemli sorunun materyal eksikliği olduğu vurgulanmıştır.

Biber, Tuna ve Diğerlerinin (2017) Destekleme ve Yetiştirme Kursları ile ilgili araştırmasında katılımcı öğrencilerin ailelerinin ekonomik olarak orta ve düşük gelirli oldukları ve öğrencilerin neredeyse tamamının özellikle okulda yürütülen destekleme kurslarının katkılarıyla üst öğrenime geçiş sınavlarına hazırlandıkları belirtilmektedir. Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlara göre öğrenciler kurslarla normal dersler arasında öğretmenlerinin ders anlatımı bakımından farklı olmadığını dile getirmiştir. Kurslarda daha çok tercih edilen dersler Matematik, Türkçe ve İngilizce olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin kursların sınav başarılarında etkili olduğunu ifade etmeleri ve kursların ücretli olması durumunda da kursa devam edeceklerini belirtmeleri bu araştırmadan elde edilen diğer sonuçlardır.

İncirci, İlğan ve Diğerleri'nin (2017) yaptıkları benzer çalışmada Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında yürütülen çalışmaların öğrenciler açısından önemli olduğu ancak öğrencileri ders çalışmaya güdülemede yetersiz kaldığı ifade edilmiştir.

Ünsal ve Korkmaz'ın (2016) araştırmalarından elde ettikleri bulgular incelendiğinde, anlatım ve soru cevap yöntemlerinin kurslarda sıkça tercih edilen öğretim yöntemleri olduğuna ulaşılmıştır. Destekleme ve Yetiştirme kurslarının işlevlerine ilişkin ise öğretmenlerin, bu kursların ekonomik ve özlük hakları bakımından kendilerine ve kişisel gelişimlerine önemli katkılar sağladığını ifade ettiklerini belirtmiştir. Kurslarda görev alan öğretmenler bu kursların öğrencilerin akademik başarılarını artırarak soru çözme becerilerini geliştirmelerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Ancak, kursların öğretmenlerde yorgunluğa ve performans düşüklüğüne bu sebeplerle sınıf içinde disiplin sorunlarına neden olduğu da ayrıca vurgulanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler genel olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bu kursların dersane ve etüt merkezlerine olan talebi azalttığını da belirtmişlerdir.

Nartgün ve Dilekçi'nin (2016) Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında görev alan ortaokul öğretmenlerinin ve bu kurslardan yararlanan öğrencilerin görüşlerini inceledikleri çalışmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde; öğrencilerin ve öğretmenlerin, destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin olumlu fikirlere sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar bu kursların öğrenci güdülenmesini, ders performansını büyük ölçüde artırdığını da belirtmektedirler. Kursların derse katılımı artırması, konu tekrarı sağlaması, ders notlarında artış meydana getirmesi öğrenciler tarafından ifade edilirken; özgüven sağlaması, daha fazla soru çözme fırsatı vermesi, derse katılımı artırması ise öğretmenler tarafından en sık tekrarlanan olumlu yöndeki görüşler olmuştur.

Konu ile ilgili yapılmış yüksek lisans tezleri araştırıldığında ulusal tez merkezi arşivinde yeterince tezin olmadığı görülmüştür. Özellikle sosyal bilgiler öğretmenlerinin destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin görüşlerini inceleyen doğrudan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Benzer konuda yapılmış tezler incelendiğinde sadece Canpolat'ın (2017) "Destekleme Ve Yetiştirme Kursları Bağlamında Sosyal Bilgiler Öğretmenleri, Kurs Merkezi Yöneticileri Ve Öğrenci Görüşleri: Eskişehir İli Örneği" başlıklı çalışması bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında öğretmen, öğrenci ve idareciler, destekleme ve yetiştirme kurslarına, kırsaldaki öğrencilerin sürece entegre edebilmesi yönünden ve ekonomik yönden fırsat ve imkan eşitliği sağladığını düşünmektedirler. Kurslara katılım

büyük oranda sağlandığı ancak taşınmalı öğrencilerin ve aile geçimine katkı sağlayan öğrencilerin kurslara katılımında güçlükler çekildiği belirtilmektedir. Kurslara devam eden öğrencilerin ulusal sınavlarda ve okul sınavlarında başarılarının arttığı ve kursların belirli bir ölçüde amacına ulaştığı ifade edilmiştir. Kursların işlenişinde klasik yöntemlere öncelikle yer verilmiş, eğitim materyalleri ve okulların altyapı problemlerinden dolayı güçlükler yaşandığı tespit edilmiştir.



### 3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmada kullanılan nitel veri toplama aracının uygulanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

#### 3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerine göre hazırlanmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve belge tahlili gibi nitel veri edinme yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39) Nitel araştırmalar, nicel araştırmalara göre psikolojik ölçümler ve sosyal olaylar ile ilgili daha derinlemesine bilgi sağlarlar. Nitel araştırmalar, geleneksel araştırma yöntemleri ile ifade edilmesi zor olan sorulara cevap bulmak için gereklidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011: 254). Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden belli bir konuyu derinlemesine anlamlandırmak için konu ile birebir ilişkili veya olgunun içinde olan bireylerle görüşmeye dayalı betimsel araştırma deseni kullanılmıştır. Betimsel araştırma deseni geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005: 77).

Bu çalışma Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Destekleme ve Yetiştirme Kurslarıyla ilgili görüşlerini almak, olumlu katkılar sağlamak ve sorunlara yönelik çözüm önerilerini ortaya koymak amacıyla yapıldığı için nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasıdır. Çalışma nitel olduğu için geniş betimlemelere yer verilmiştir.

#### 3.2. Çalışma Grubu

2018-2019 eğitim-öğretim yılında Malatya İli ve ilçelerindeki devlet okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri evreni oluşturmaktadır. Evren (population), araştırılmakta olan konuyu oluşturan elemanların tümünü kapsayan yapıdır (Arık, 1992 akt. Özen ve Gül 2007: 395). Bu evrenin içerisinde amaçsal örneklem çeşitlerinden ölçüt örnekleme yoluyla örneklem seçimine gidilecektir. Örneklem, evreni temsil etmek üzere çeşitli tekniklerle evren elemanlarından seçilen ve üzerinde inceleme yapılan gruptur (Özen ve Gül, 2007: 397). Evrenin parametrelerini en uygun şekilde temsil eden öğelerin seçilmesi, örnekleminin temel amacıdır (Baltacı, 2018: 239). Bu noktadan hareketle, örneklem seçiminde ölçüt olarak Malatya ili ve ilçelerindeki devlet okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri rastgele belirlenmiştir. Araştırma örneklemini 13'ü kadın 17'si erkek olmak üzere toplam 30 sosyal bilgiler öğretmeni

oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan 30 öğretmenin 28'i lisans 2'si ise yüksek lisans mezunudur. 26 öğretmen normal ortaokullarda görev yaparken 4 öğretmen ise imam hatip ortaokullarında görev yapmaktadır. Araştırma örnekleminin Malatya'dan seçilmesinin ana nedeni ulaşım kolaylığı olmasıdır.

### **3.3. Verilerin Toplanması**

Araştırma nitel araştırma yöntemi çerçevesinde yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine göre planlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde görüşülene sunulan sorular esnekler. Bu sebeple genellikle her katılımcıdan spesifik veriler toplanabilir. Bu tip görüşmelerde görüşmenin büyük kısmı açıklığa kavuşturulması istenen sorular veya sorunlardan oluşur. Bu teknik konuşma süresince farklı sorularla konunun açılmasına ve konu hakkında yeni fikirlerin ortaya çıkmasına yardımcı olur (Turan, 2013: 87). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahada araştırmacıya duruma uygun davranma olanağı sağlar (Bal, 2016: 163).

Bu araştırmada alan uzmanlarına danışılarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu pilot uygulamasının ardından elde edilen dönütler ile düzenlenmiş pilot uygulamanın ardından formda bulunan soru sayısı 5'ten 6'ya çıkarılmıştır. Görüşülenlere 6 soru sorulmuş elde edilen sonuçlar belirlenen temalar altında derlenmiştir. Temalar üzerinde en çok görüş belirtilen kavramlar dahilinde açıkça anlaşılacak basit cümle ve kavramlardan oluşturulmuştur. Görüşmeci görüşmeyi kabul eden öğretmenler ile çalıştıkları okullarda istedikleri saatte yüz yüze görüşmüştür. Görüşülen kişiler formları kendi el yazıları ile doldurmuştur. Araştırmacı daha etkili sonuçlar elde etmek için izin veren katılımcıların görüşmelerini ses kayıt cihazı ile kaydetmiş bunun yanı sıra anlık notlar almıştır.

### **3.4. Verilerin Analizi**

Nitel verilerin gözlem, görüşme, odak grup görüşmesi, sözlü tarih, doküman incelemesi ve diğer tekniklerle toplanmasından sonra bunların metin haline getirilmesi ve sonra analiz edilmesi gerekir. Nitel bir araştırmada verilerin analizi nicel araştırmalarda olduğu gibi veri toplama araştırmasının sonunda olacağı gibi veri toplama sürecinde de gerçekleştirilebilir.

Araştırmamız için kullandığımız yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ilgili bulgulara ulaşmak için nitel veri analizinden yararlanılmıştır. Görüşme formlarından elde edilen veriler *Nvivo 12* nitel veri analiz uygulaması ile analiz edilerek ortaya çıkan sonuçlar modellenmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algıları Doğrultusunda



Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Değerlendirilmesine yönelik görüşleri betimsel analiz ve içerik analizi ile belirli temalar altında organize edilerek çözümlenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen temalar, ifade eden katılımcı sayılarını (Frekans) gösterecek şekilde modellenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için verilerin analizi aşamasında iki eğitim bilimleri uzmanına danışılarak ilgili konuda destek alınmıştır.

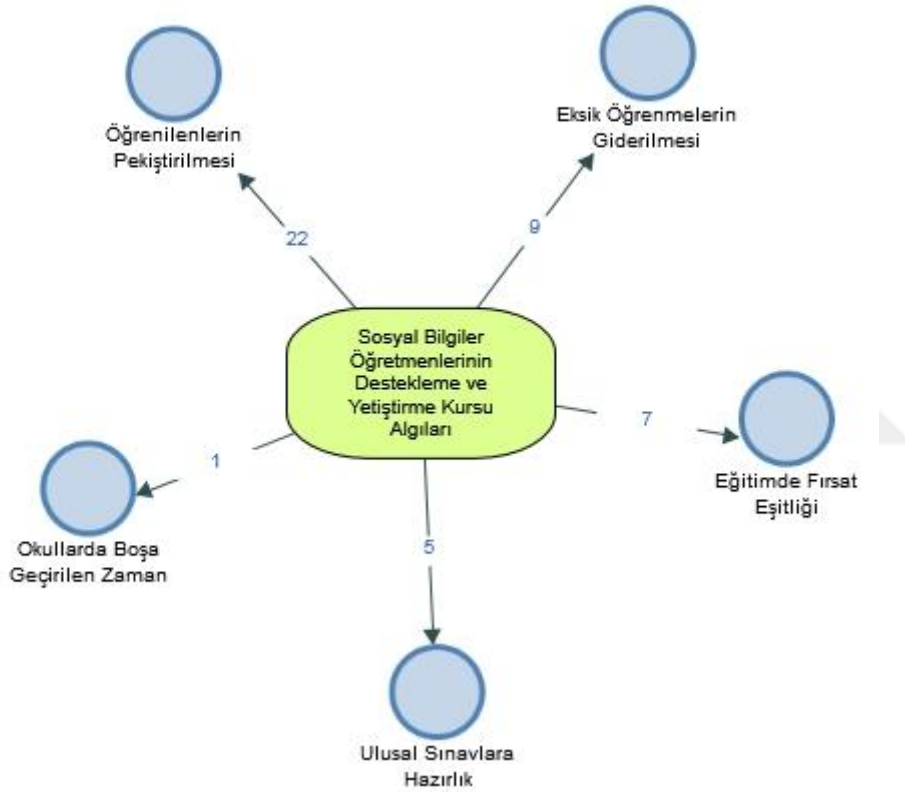


#### 4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlere ilişkin bulgular ve bulgular doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir.

##### 4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmada Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algıları Doğrultusunda Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Değerlendirilmesi yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan "Destekleme ve yetiştirme kursu denince ne anlıyorsunuz?" sorusuyla ele alınıp değerlendirilmiştir.



**Şekil 1: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Destekleme ve Yetiştirme Kursları Algılarına İlişkin Sonuçlar**

Görüşmeler sonrasında elde edilen bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin bir çoğu Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına öğrenilenlerin pekiştirilmesi ve eksik öğrenmelerin giderilmesi anlamlarını yükledikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu alt probleme ilişkin yanıtları incelendiğinde 5 farklı temaya ulaşılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Destekleme ve Yetiştirme Kursları ile ilgili en belirgin algılarının

(F=22) "öğrenilenlerin pekiştirilmesi" olduğu görülmektedir. Bu temadan öğretmenlerin bu kursları ulusal sınavlara hazırlıktan ziyade dersi destekleyici ek eğitimler olarak gördükleri sonucuna ulaşabiliriz. Gerek kalabalık sınıflar sebebi ile tüm öğrencilere ulaşılamaması, gerekse ders saatlerinin müfredatı aktarmada yetersiz bulunuşu araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerini bu yönde şekillendirmiştir. Bunun yanı sıra, "eksik öğrenmelerin giderilmesi" de dikkat çeken bir diğer bulgudur. Öğrenilenlerin pekiştirilmesi teması ile eksik öğrenmelerin giderilmesi teması için öğretmenler benzer ifadeler kullanmaktadır. Destekleme ve yetiştirme kursları sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından "fırsat eşitliği" kavramı ile de algılanmaktadır. Kursların tüm öğrencilere açık olması, ücretsiz ve her öğrencinin ulaşabileceği kolaylıkta olması öğretmenlerin bu şekilde görüş belirtmesinde etkili olmaktadır.

"Ulusal sınavlara hazırlık" ve "okullarda boşa geçen zaman" gibi diğer temalar da sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen görüşler doğrultusunda temalaştırılan diğer algılardır.

Birinci alt probleme ilişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin görüşlerine dair örnekler aşağıda verilmiştir:

*"Daha düşük sınıf mevcutları ile daha verimli bir ortam sağlanabilir. Öğrenmeye istekli öğrenci grupları ile daha etkili çalışma ortamı sağlıyor. Fırsat eşitliği aynı zamanda.Okulda yapılan eğitimin desteklenerek pekiştirilmesi öğrenilenlerin kalıcı hale getirilmesi sağlanıyor". (Eğitimde Fırsat Eşitliği, Öğrenilenlerin Pekiştirilmesi, )*

*"Derslerde verilmeye çalışılan kazanımların tekrarı ve pekiştirilmesi. Merkezi sınavlara öğrencileri sınav formatında hazırlamak". (Öğrenilenlerin Pekiştirilmesi, Ulusal Sınavlara Hazırlık)*

*"Hafta içi yaptırılmayan etkinliklerin tamamlanması. Konuların pekiştirilmesive öğrencilerin test tekniğine alıştırılması." (Öğrenilenlerin Pekiştirilmesi, Ulusal Sınavlara Hazırlık)*

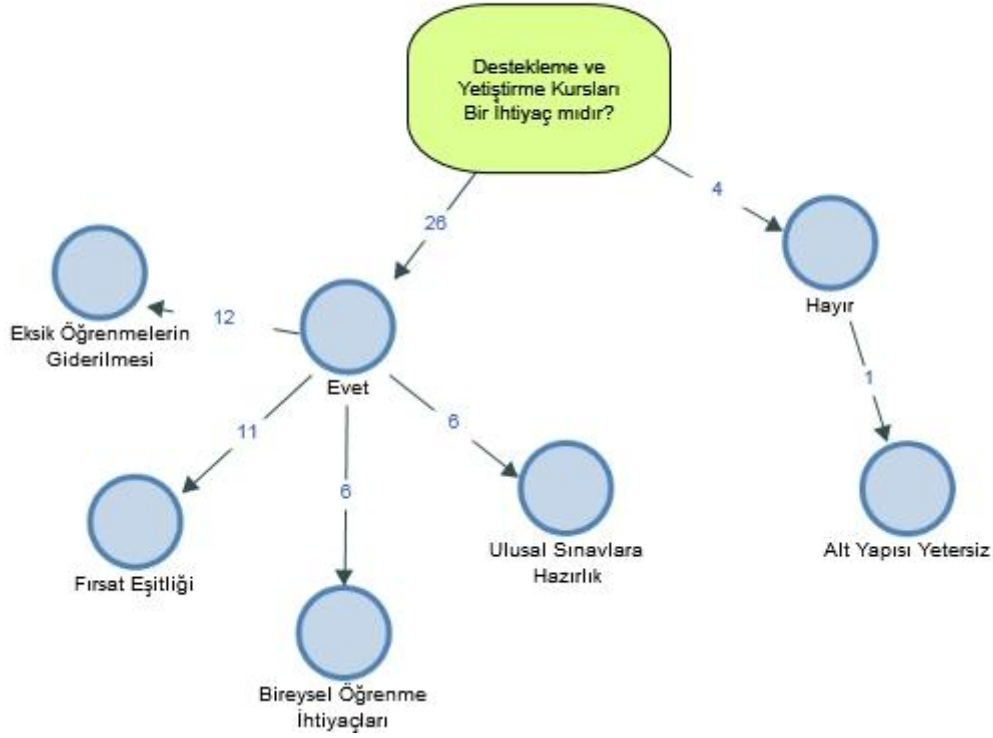
*"Sosyal bilgiler dersinin saati olarak yıllardır yetersiz geldiğinden dolayı kurslar aracılığıyla dersler daha verimli geçirilebilir. Öğrencilerin hazırbulunuşlukdüzeylerini daha iyi bir düzeye çekebilir. Sınav odaklı bir ders çalışma anlayışı olduğunda daha*

*fazla soru çözümleri ile öğrenilenler pekiştirilebilir."* (Öğrenilenlerin Pekiştirilmesi, Ulusal Sınavlara Hazırlık)



#### 4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan " Destekleme ve Yetiştirme Kursları Bir İhtiyaç mıdır? Neden? alt problemine ilişkin sosyal bilgiler Öğretmenlerinin görüşleri ele alınıp değerlendirilmiştir.



#### Şekil 2: Destekleme Ve Yetiştirme Kurslarının Bir İhtiyaç Olup Olmadığına İlişkin Sonuçlar

Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının bir ihtiyaç olduğunu düşünen "olumlu" ana kategorisi (F=26, %86,6), Destekleme ve Yetiştirme kurslarının bir ihtiyaç olmadığını düşünen "olumsuz" ana kategorisi (F=4, %13,4) olarak belirlenmiştir. Evet yanıtını veren öğretmenler verdikleri cevap için birden fazla açıklama yapmışken, hayır olarak görüş belirten öğretmenlerin 3'ü verdikleri cevaplar için herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Olumlu ana kategorisi altında "Eksik Öğrenmelerin Giderilmesi", Fırsat Eşitliği", "Bireysel Öğrenme İhtiyaçları", "Ulusal Sınavlara Hazırlık" olmak üzere 4 alt tema oluşmuşken; olumsuz ana kategorisi içerisinde sadece "Alt Yapısı Yetersiz" alt teması oluşmuştur.

Araştırmanın ikinci alt probleme ilişkin katılımcı görüşlerine ait örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

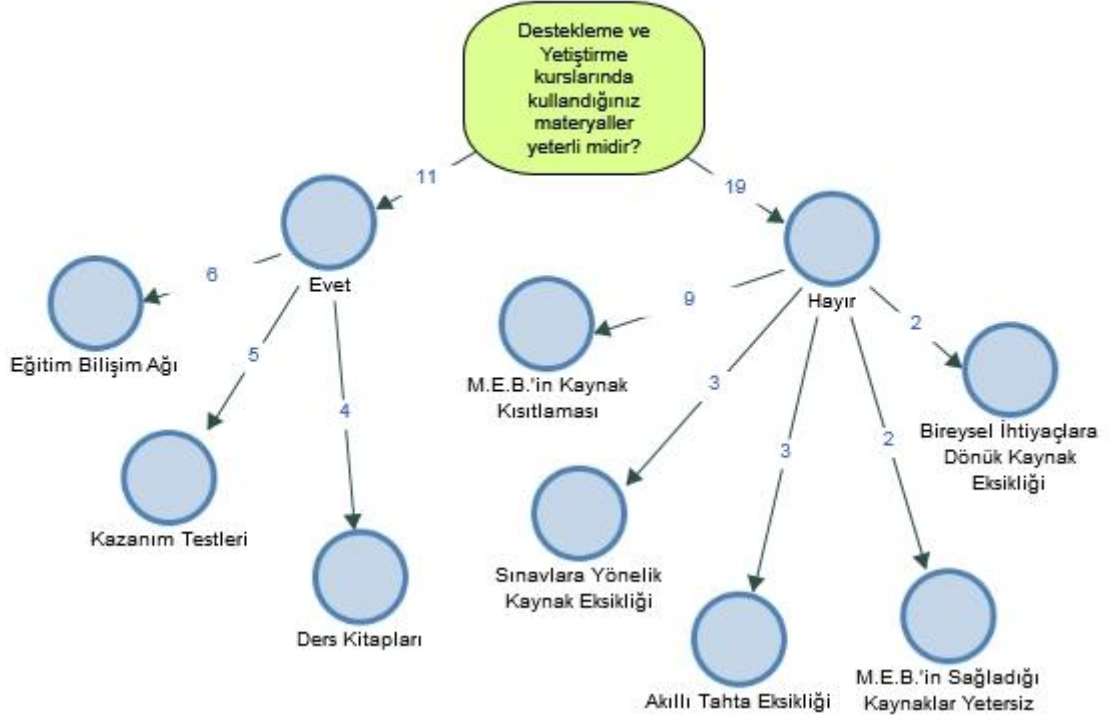
*"Kendi branşında kesinlikle bir ihtiyaçtır. Sınıfta eksik kalan konuları kursta tam anlayabiliyoruz. Öğrencilerime sınava yönelik daha fazla soru çözme imkan buluyorum. Bu da olumlu dönüt almam da oldukça faydalı oluyor."* (Evet. Eksik Öğrenmelerin Giderilmesi, Ulusal Sınavlara Hazırlık)

*"Evet, öğrenci herhangi bir nedenle okuldaki derste anlamadığı bir konuyu farklı bir öğretmenin farklı bir anlatım tarzıyla anlayabiliyor. Eksiğini buradan tamamlayabilir. Sınava girecek öğrencilerin maddi sıkıntı nedeniyle özel kurslara gidemeyenler için eşit rekabet şansı tanınması önemlidir."* (Evet. Eksik Öğrenmelerin Giderilmesi, Fırsat Eşitliği, Ulusal Sınavlara Hazırlık)

*"Hayır. Bu haliyle bir ihtiyaç değildir. Kursların alt yapısı yetersiz. Öğrencilerin kurslara özel kaynaklar kullanmaması, sınıf mevcutları ve ders saatleri açısından düzenlemeler gerekmektedir."* (Hayır, Alt Yapısı Yetersiz)

### 4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemini oluşturan " Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında kullandığınız materyaller yeterli midir? Neden? alt problemine ilişkin elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir.



**Şekil 3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında Kullandıkları Materyallerin Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Bulgular**

Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında kullanılan materyallerin yetersiz olduğunu ifade eden "olumsuz" ana kategorisi (F=19, %63,3) yeterli olduğunu ifade eden "olumlu" ana kategorisi (F=11, %36,7) olarak belirlenmiştir. Evet ve hayır yanıtı veren öğretmenlerin birçoğu birden fazla açıklama ile verdikleri cevapları desteklemiştir.

Olumsuz ana kategorisi altında "M.E.B'in kaynak kısıtlaması" açıklaması en göze çarpan alt tema olmuştur. Bunun dışında "sınavlara yönelik kaynak eksikliği", "akıllı tahta eksikliği", "M.E.B.'in sağladığı kaynakların yetersizliği", " bireysel ihtiyaçlara dönük kaynak eksikliği" gibi toplam 5 alt tema oluşmaktayken; olumlu ana kategorisinde "Eğitim Bilişim Ağı", "kazanım testleri" ve " ders kitapları " olmak üzere 3 alt tema oluşmuştur.

Üçüncü alt probleme ilişkin katılımcı görüşlerine ait örneklere aşağıda yer verilmiştir:

*"Eğitim Bilişim Ağı'nı kullanıyorum. Yeterli olmayan çocuklar için soru kitapları ve testlerin olmaması eksiklik oluşturuyor. (Evet. Eğitim Bilişim Ağı)*

*"Tabii ki yeterli. Eğitim Bilişim Ağı ve kazanım testleri en büyük materyal kaynağı." (Evet. Eğitim Bilişim Ağı, kazanım testleri)*

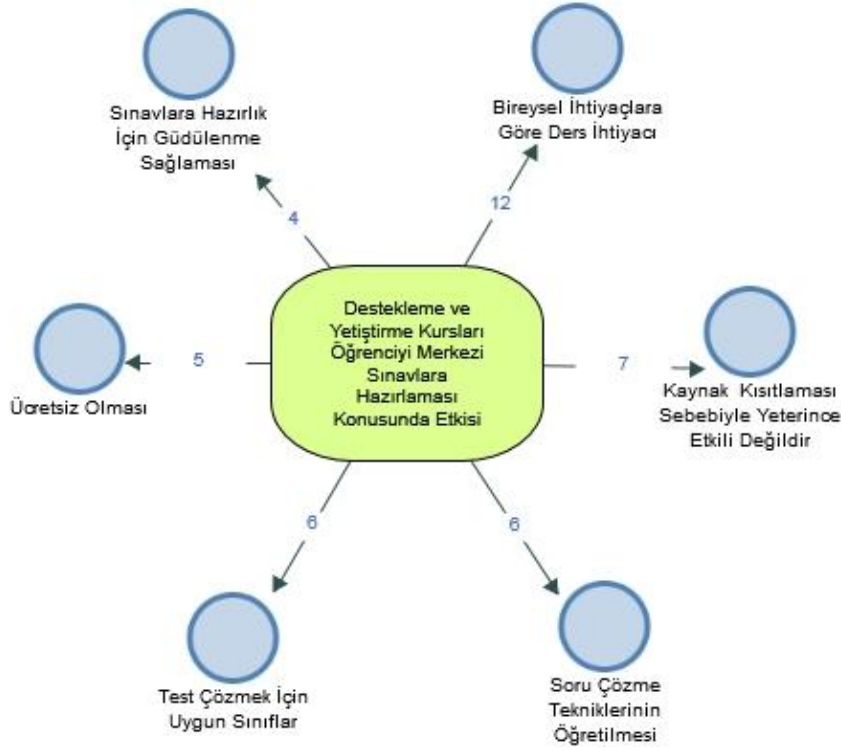
*"Hayır yeterli değildir materyal seçimi öğretmene bırakılmalıdır." (Hayır. M.E.B.'in kaynak kısıtlaması)*

*"Hayır değildir. Sadece Milli Eğitim Bakanlığı kaynaklı verileri kullanmamız yasal. Bunlar da yeterli olmamaktadır. Özellikle kazanım testlerini çeşitlendirilmesi çoğaltılması gerekmektedir." (Hayır. M.E.B.'in kaynak kısıtlaması, M.E.B.'in sağladığı kaynakların yetersizliği, )*



#### 4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan "Destekleme ve Yetiştirme Kursları öğrenciyi merkezi sınavlara hazırlaması konusunda ne derecede etkilidir? alt problemine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri aşağıda gösterilmiştir.



#### Şekil 4: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algıları Doğrultusunda Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Öğrencileri Merkezi Sınavlara Hazırlamasına İlişkin Bulgular

Destekleme ve Yetiştirme Kursları öğrenciyi merkezi sınavlara hazırlaması konusunda etkilerine ait bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu soruya birden fazla yanıt verdiği görülmüştür. Verilen yanıtlar incelendiğinde ön plana çıkan ilk alt temanın (F=12) "bireysel ihtiyaçlara göre ders ihtiyacı" olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra " kaynak kısıtlaması sebebiyle yeterince etkili değildir", " soru çözme tekniklerinin öğretilmesi", "test çözmek için uygun sınıflar", " ücretsiz olması", "sınavlara hazırlık için güdülenme sağlaması" gibi toplam 6 alt tema belirlenmiştir.

Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin verdikleri cevaplar örnekler aşağıda ifade edilmiştir:

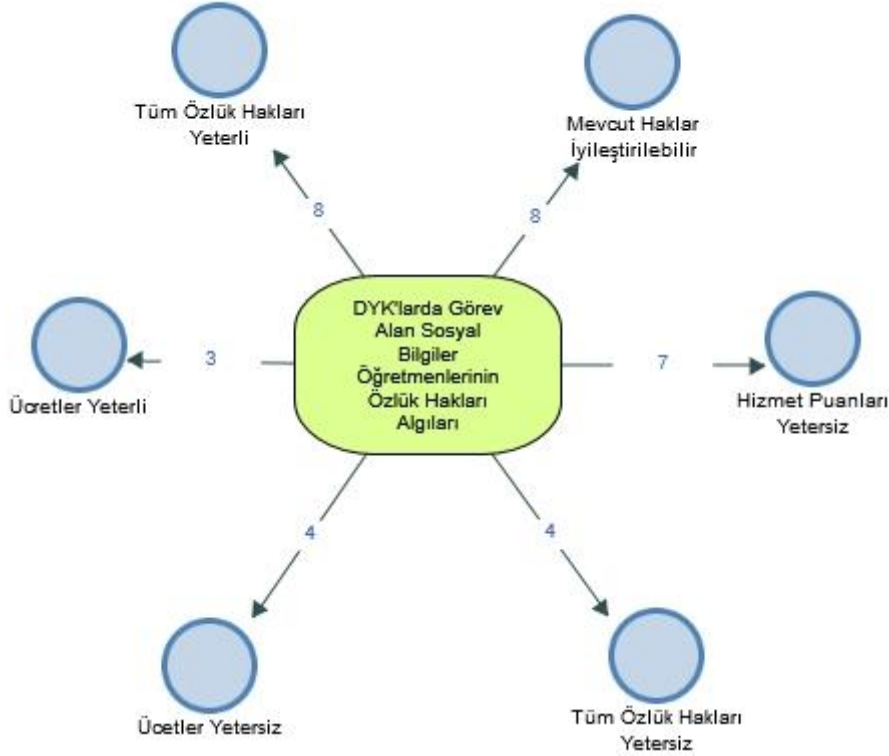
*"Destekleme ve Yetiştirme Kursları öğrenci Merkezi sınavlara hazırlama konusunda İnkılap tarihi dersi için yeterlidir. Derslerde kazanımlar verilip destekleme yetiştirme kurslarında kazanımların pekiştirilmesi ve sınıf mevcutlarının az olmasından dolayı bol soru çözümü ile daha akılda kalıcı oluyor ve öğrenciyi sınava motive ediyor."*  
(Sınavlara Hazırlık İçin GÜdülenme Sağlaması, Test Çözmek İçin Uygun Sınıflar)

*"Destekleme ve yetiştirme kursları merkezi sınavlara hazırlama konusunda oldukça faydalı. Sınıfta zaman darlığından dolayı anlatılan konuları bu kurslarda tamamlama daha fazla ve çeşitli olarak çok soru çözümü fırsatı sağlamaktadır. Öğrenci sayısı sınıflara göre daha az olduğundan daha verimli geçiyor bire bir soru çözme imkanı da bulabiliyoruz."* (Bireysel İhtiyaçlara Göre Ders İhtiyacı, Test Çözmek İçin Uygun Sınıflar)

*"Belirli bir amaç doğrultusunda çalışan öğrencinin güdülenmesini sağlıyor."*  
(Sınavlara Hazırlık İçin GÜdülenme Sağlaması)

#### 4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmadaki yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan " Özlük hakları düşünüldüğünde Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında görev alan öğretmenlere tanınan haklar hakkında ne düşünüyorsunuz?" alt problemine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri aşağıda gösterilmiştir.



**Şekil 5: Özlük Hakları Düşünüldüğünde Destekleme Ve Yetiştirme Kurslarında Görev Alan Öğretmenlere Tanınan Haklara İlişkin Bulgular**

Araştırmaya katılan 30 Sosyal Bilgiler öğretmeni bu alt probleme çeşitli yanıtlar vermiş ve birden fazla tema oluşmuştur. Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında görev alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin genel olarak özlük haklarının yetersiz olduğunu düşündüğü verilen cevaplardan anlaşılabilmektedir. Bu çerçevede "mevcut haklar iyileştirilebilir", "tüm özlük hakları yeterli", "hizmet puanları yetersiz", "tüm özlük hakları yetersiz", "ücretler yetersiz", " ücretler yeterli" olmak üzere 6 temaya ulaşılmıştır. Temaların frekans değerleri Şekil 5'de gösterilmiştir.

Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ait örnekler aşağıda ifade edilmiştir:

*"Hizmet puanları ve ek ders ücretleri artırılabilir. En azından sözleşmeli öğretmenler ve kadrolu öğretmenler arasındaki ücret farkının ortadan kaldırılması teşvik açısından etkili olabilir."* (Mevcut Haklar İyileştirilebilir)

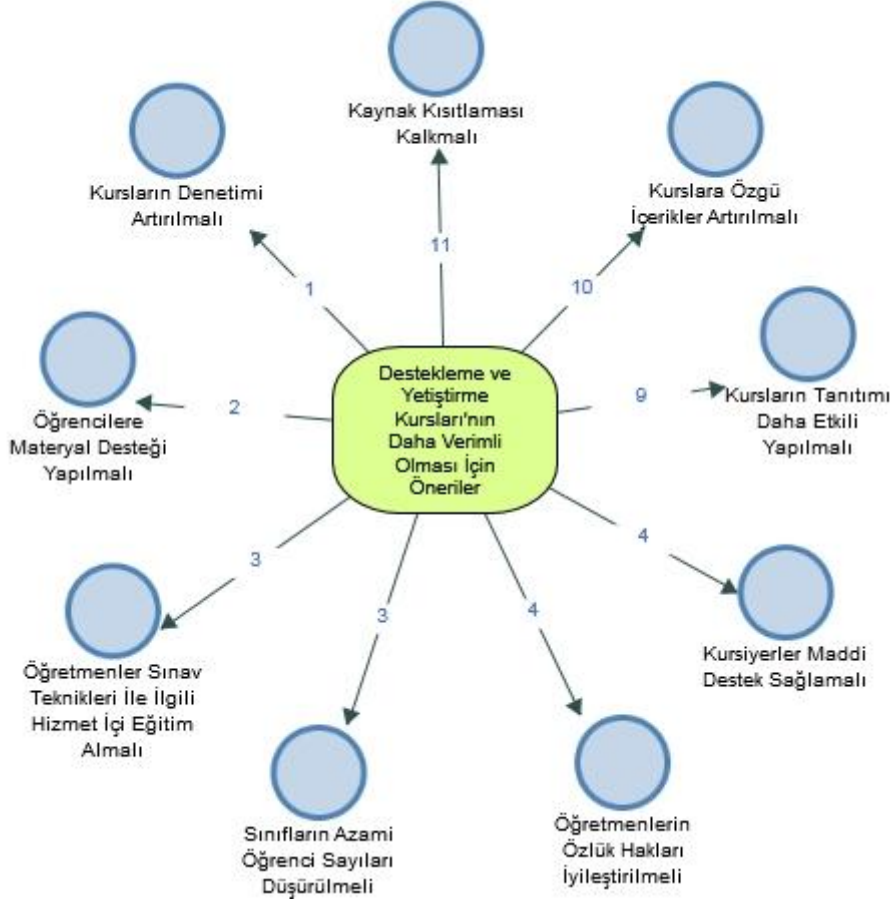
*"Hizmet puanı zaten artı olarak veriliyor. İlgili dersler için ödenen ücret de kafi. Bence sadece bu alana yönelik uzmanlığımız yok, bazı çocuklara yetersiz kalıyor olabiliriz."* (Hizmet Puanı Yeterli, Ücretler Yeterli)

*"Hizmet puanı ve ders ücretleri kesinlikle yeterli değildir."* (Hizmet Puanları Yetersiz, Ücretler Yetersiz)

*"Bence hizmet puanı destekleme ve yetiştirme kursları için az, ama ücret iyi."* (Hizmet Puanı Yetersiz, Ücret Yeterli)

#### 4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan " Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının daha verimli olması için önerileriniz nelerdir? alt problemine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından verilen yanıtlar aşağıda gösterilmiştir.



**Şekil 6: Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Daha Verimli Olması İçin Önerilere İlişkin Bulgular**

Yarı yapılandırılmış görüşme formuna cevap veren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden elde edilen veriler çerçevesinde 9 tema oluşturulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenleri daha çok (F=11) " kaynak kısıtlaması kalkmalı" önerisinde bulunmuştur. Bunun yanı sıra "kurslara özgü içerikler artırılmalı", "kursların tanıtımı daha etkili yapılmalı", "kursiyerlere maddi destek sağlanmalı", "öğretmenlerin özlük hakları iyileştirilmeli", "sınıfların azami öğrenci sayısı düşürülmeli", "öğretmenler sınav teknikleri ile ilgili hizmet içi eğitim almalı", "öğrencilere materyal desteği sağlanmalı", "kursların denetimi artırılmalı" gibi temalar belirlenmiştir.

Temalar incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin daha çok kurslarda kaynak kullanımı konusunda problem yaşadığı ve bu konuda önerilerde bulunduğu görülmektedir. Bunun dışında kursların tanıtımının yeterince yapılmadığı, öğrenci ve velilerin kurslar konusunda yeterince bilgilendirilmediği anlaşılmaktadır.

Araştırmanın altıncı alt problemine ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ait örnekler aşağıda ifade edilmiştir:

*"Kursların öğrencilere yeterince anlatılmadığını düşünüyorum. Tanıtım ve teşvikin daha etkili yapabileceğini, ayrıca farklı kaynakların kullanılması konusunda çalışan öğretmenlerin biraz daha rahat olabilmelerini istiyorum. Öğrencilere kurslarda kırtasiye desteği de yapılmalıdır."* (Kaynak Kısıtlaması Kalkmalı, Kursların Tanıtımı Daha Etkili Yapılmalı, Öğrencilere Materyal Desteği Yapılmalı)

*"Daha fazla materyalden yararlanma, öğretmenlerin özlük haklarının artırılması, öğrenci sayılarını sınıflarda sabitletmesi, eğitim öğretimin başladığı andan itibaren planlanmalı ve öğrencilere duyurulmalı."* (Kursların Tanıtımı Daha Etkili Yapılmalı, Öğretmenlerin Özlük Hakları İyileştirilmeli)

*"Kaynak kitap kullanımındaki yasa kaldırılmalı. Öğrencilerin kursları ciddiye almaları sağlanmalı, kursa yönelik öğretmenlere kaynaklar sağlanmalı, öğrencilere kursun önemi ile ilgili bilgiler verilmeli aile ile işbirliği de sağlanmalıdır."* (Kaynak Kısıtlaması Kalkmalı, Kursların Tanıtımı Daha Etkili Yapılmalı)

## 5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde bulgulara ilişkin sonuçlara ve sonuçlar doğrultusunda yapılan önerilere yer verilmiştir.

### 5.1.Sonuç

Araştırmamızın temel konusu olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin destekleme yetiştirme kursları ile ilgili algıları çeşitlilik göstermiştir. Bu çeşitliliğin okul ortamı, öğrenci profili, kurs müfredatı, kurs yönetmeliği gibi birçok nedenden kaynaklandığı söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri perspektifinden duruma baktığımızda görece kalabalık sınıflarda müfredatın yetiştirilemediği, kazanımların istenilen seviyelerde aktarılamadığı, özellikle sınavla alım yapan liseler için yapılan merkezi sınavlara hazırlık sürecinin normal eğitim sürecinde yetiştirilemediği ulaşılan genel sonuçlar arasındadır. Bu sebeple destekleme ve yetiştirme kurslarının birçok öğretmen tarafından gerekli ve faydalı bulunduğu ulaşılan diğer sonuçlar arasındadır.

Araştırmamızın çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde birinci alt problem için elde edilen sonuçlar şu şekilde ifade edilebilir:

Destekleme ve yetiştirme kursları sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından derslerde eksik kalan öğrenmelerin giderildiği, öğrenilenlerin pekiştirildiği, ulaşılamayan kazanımların yeni planlamalar ile aktarıldığı bir ortam olarak anlaşılmaktadır. Bu durum Milli Eğitim Bakanlığı'nın destekleme ve yetiştirme kurslarının açılmasındaki amaçları ile de örtüşmektedir. Ulaşılan sonuç Sarıca'nın (2018: 117) destekleme ve yetiştirme kursları ile ilgili yaptığı araştırmada ulaştığı; derste öğrenilenlerin tekrar edilmesi, pekiştirilmesi, kursun ücretsiz olması ve fırsat eşitliği, konu eksikliklerinin giderilebilmesi, anlaşılmayan konulara odaklanma, kalıcı öğrenmeye olumlu katkı, uygulamaya imkân tanınması, deneyim kazandırma, daha fazla soru çözülmesi gibi sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Özellikle maddi imkanı yerinde olmayan öğrencilerin bu kurslardan ücretsiz yararlanması araştırmaya dahil olan sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından "fırsat eşitliği" kavramı ile ifade edilmiştir. Bu durum da Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim politikaları ile örtüşmekte ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 8. maddesinde "Eğitimde kadın, erkek

herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır" şeklinde ifade edilmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Araştırmaya katılan bir grup sosyal bilgiler öğretmeni ise destekleme ve yetiştirme kurslarının ulusal sınavlara hazırlıktaki katkısına değinmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri kurslarda öğrenciler ile normal derslerde zaman ayıramadıkları test sorularını çözdüklerini ifade ederken, bu durumun öğrencilerin sınavlarda gösterdikleri başarıda olumlu etkisi olduğu belirtmişlerdir.

İkinci alt probleme bakıldığında ise destekleme ve yetiştirme kurslarının özellikle dershanelerin kapatılmasının ardından doğan ihtiyaca cevap verdiği, fırsat eşitliği ilkesi çerçevesinde maddi imkanları yetersiz olan öğrencilerin de yararlandığı sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ifade edilmiştir. Bunların yanı sıra bireysel eksikliklerden doğan eğitim ihtiyaçları destekleme ve yetiştirme kursları aracılığı ile telafi edilebilir düzeye geldiği öğretmen görüşleri doğrultusunda söylenebilir. Sınavla öğrenci alan üst eğitim kurumlarındaki mevcut kontenjanların sınırlı olması öğrenciler arasındaki rekabeti artırmış bu durum da öğrencilerin sınava yönelik çalışmasına sebep olmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenleri, ortaya çıkan bu durumun destekleme ve yetiştirme kurslarında yürütülen sınava hazırlık çalışmalarıyla öğrencilere katkı sağladığını ifade etmektedir. Canpolat ve Köçer'in (2017: 127) sosyal bilgiler öğretmenlerinin destekleme ve yetiştirme kursları hakkında görüşleri ile ilgili yaptıkları benzer çalışmada; bu kursların ders ve sınav başarılarını artırdığı, sınavlara hazırlanma ve soru çözme tekniklerini geliştirdiği belirtilmiştir. Biber, Tuna ve diğerlerinin (2017: 113) destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencileri ile ilgili yaptıkları çalışmada öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kursların kendilerini ulusal sınavlara yeterince hazırladığını ifade ettikleri görülmüştür. Bu durumun kurslarda sınava yönelik etkinliklerin yapılmasından kaynaklandığını ve yapılan çalışmaların öğrenciler açısından olumlu sonuçlar ortaya çıkardığını söylenebiliriz. Ulaşılan bu sonuçlarla araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar benzerlik göstermektedir.

Destekleme ve yetiştirme kurslarının alt yapısının yetersiz olduğu, yönergesinde birtakım düzenlemelerin yapılması gerektiği de sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerinde öne çıkan bir diğer sonuçtur.

İkinci alt problem incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun destekleme ve yetiştirme kurslarını bir ihtiyaç olarak gördüğü ulaşılan sonuçlar arasındadır.



Üçüncü alt problem incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun destekleme ve yetiştirme kurslarında kullanılan materyallerin genel olarak yetersiz olduğunu ifade ettiği görülmüştür. Özellikle kurslara özgü ders kaynaklarının olmaması, kurslarda kullanılması için yayınlanan kazanım testlerinin yetersiz olarak görülmesi, bazı okullarda akıllı tahtaların eksik olması sebebi ile görsel içerik sağlanması konusunda problem yaşanması öğretmen görüşlerine göre materyal ihtiyacı doğurmaktadır. Derslerde ve kurslarda kullanılan kaynak kitaplar konusundaki kısıtlama sosyal bilgiler öğretmenlerinin mevcut kaynakların dışına çıkmasını engellemektedir. Göksu ve Gülcü de (2016) yaptıkları çalışmada kurslarda materyal eksikliği konusuna değinmektedir. Nartgün ve Dilekçi'nin (2016: 555) yaptıkları araştırmada kurslara özgü kaynak kitabın olmayışı öğrencilerce dile getirilen önemli bir problem olarak belirtilmektedir.

Destekleme ve yetiştirme kursları kullanılan materyaller hakkında görüş bildiren bir grup sosyal bilgiler öğretmeni ise eğitim bilişim ağı, ders kitapları ve kazanım testlerinin kurslardaki faaliyetleri yürütmek için yeterli olduğunu belirtmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin destekleme ve yetiştirme kurslarında kullanılan materyallerin yeterliliği ile ilgili görüş farklılıkları, okulların imkanları, öğrenci profilleri ve kurslar ile ilgili kişisel öğretmen algıları nedeniyle ortaya çıktığı ifade edilebilir.

Dördüncü alt problem çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenleri destekleme ve yetiştirme kurslarının öğrencileri merkezi sınavlara hazırlaması konusunda çeşitli görüşler ifade etmiştir. Öncelikli olarak kurslarda bireysel ihtiyaçlara göre ders seçilmesinin öğrencilerin eksik olan yönlerini tamamlaması konusunda önemli olduğu araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinin kesiştiği kayda değer bir husustur. Kurslardaki azami sınıf mevcudunun 20 olması kurs ortamında test tekniklerinin öğretilmesi, bol ve birebir soru çözülmesi imkanları sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından önemli görülmektedir.

Kursların ücretsiz olarak sunulması; özel ders, etüt gibi imkanlardan yararlanamayan öğrencilerin ulusal sınavlara hazırlanmasını da sağladığı için fırsat eşitliği bağlamında ayrı bir önem taşımaktadır. Başaran ve Narinalp'in (2017: 1168) destekleme ve yetiştirme kurslarında görev alan öğretmenler ile ilgili yaptığı araştırmada, destekleme ve yetiştirme kurslarının yarışmaya dayalı giriş sınavlarının neden olduğu rekabet ortamından dolayı, fırsat eşitliği sağlaması açısından olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bunların yanı sıra sosyal bilgiler öğretmenleri kurs faaliyetlerinin merkezi sınavlara hazırlanılması konusunda öğrencileri ayrıca güdülediğini ifade etmektedir. Öğrencilerin destekleme ve yetiştirme kurslarında en çok yararlandıkları yardımcı kaynak olarak Eğitim Bilişim Ağı'nı ve testleri belirtmeleri, kursların sınava yönelik bir motivasyon sağladığının bir göstergesi olabilir (Biber, Tuna, Polat, Altunok ve Küçüköğlü, 2017: 113). Ünsal ve Korkmaz'ın (2016: 110) yaptığı benzer çalışmada destekleme ve yetiştirme kursunun öğrenciye katkısı bağlamında öğretmenler; öğrencilerin daha çok ders ve sınav başarılarını artırdığını, soru çözme becerilerini geliştirdiği şeklinde görüş belirtmişlerdir

Görüş belirten öğretmenlerin bir kısmı ise destekleme ve yetiştirme kurslarının öğrencileri merkezi sınavlara hazırlaması konusunda eksik kaldığını ifade etmektedir. Bu durumunun sebepleri arasında kurslarda ve derslerde izin verilen kaynakların dışında ek kaynak kullanımı ile ilgili kısıtlamalar olduğu varılan sonuçlar arasındadır. İçerik çeşitliliğinin az olması, kazanım testlerinin sayıca ve içerik olarak yetersiz olarak görülmesi öğretmenlerin bu yönde görüş belirtmesine sebep olmaktadır.

Beşinci alt problem incelendiğinde destekleme ve yetiştirme kurslarında görev alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin özlük hakları konusunda görüş farklılıkları dikkat çekmektedir. Görüş belirten öğretmenlerin bir kısmı kurslarda görev alan öğretmenlere sağlanan hizmet puanı, ek ders ücreti gibi hakları yeterli bulurken bir kısım öğretmen de hizmet puanları ve ek ders ücretlerinin yetersiz olduğunu, mevcut durumun iyileştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bir kısım sosyal bilgiler öğretmeni hakların iyileştirilmesinin öğretmenleri kurslarda görev almaya teşvik edeceğini, öğretmenlerin motivasyonları artıracığını belirtmektedir.

Ünsal ve Korkmaz'ın (2016: 109) destekleme ve yetiştirmek kurslarında görev alan öğretmenlere yönelik yaptıkları araştırmada; öğretmenler bu kursların kendilerine özellikle ekonomik boyutta katkı sağladığını ifade etmektedir. Diğer taraftan ek hizmet puanının verilmesi ise diğer bir katkı olarak öğretmenler tarafından ifade edilmektedir. Sarıca'nın (2018: 111) yaptığı araştırmada destekleme ve yetiştirme kurslarında görev alan öğretmenlerin maddi açıdan yarar sağladığı, kişisel gelişimlerine katkı sağladığı, hizmet puanını olumlu yönde etkilediği gibi sonuçlara yer verilmiştir. Benzer başka bir sonuç ise Bozbayındır ve Kara'nın (2017: 341) destekleme ve yetiştirme kurslarında görev alan öğretmenler ile ilgili yaptığı çalışmada da belirtilmektedir. Kurslarda görev alan öğretmenlerin hizmet puanı, fazladan çalışma karşılığı aldıkları ek ders ücretleri bu

öğretmenleri kurslarda görev alma konusunda teşvik ettiği araştırmamızın verilerinden elde ettiğimiz önemli sonuçlar arasındadır.

Altıncı alt probleme yönelik bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin destekleme ve yetiştirme kurslarının daha verimli olması için birçok öneri sunduğu görülmektedir. Bunlar arasında, kaynak kısıtlamasının kalkması önerisi en çok üzerinde durulan husustur. Türküresin'in (2018: 83) destekleme ve yetiştirme kurslarında yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşlerini incelendiği çalışmada öğretmenlerin en çok kaynak eksikliğinden şikayetçi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bozbayındır ve Kara'nın (2017) benzer araştırmasında da öğretmenler özellikle kursların ihtiyaçlarını karşılayacak kaynaklar sağlanmasını önermektedir. Diğer yandan kurslara ilişkin farkındalık kazanılması amacıyla aile ile işbirliği yapılmasını ve paydaşlara bu kursların etkileri ile ilgili bilgi verilmesi önerilmektedir. Araştırmamızda üzerinde durulan diğer bir husus ise kursların tanıtımının yeterince iyi yapılamıyor oluşudur. Kurslar konusunda özellikle velilerin bilgilendirilmesi gerektiği araştırmamıza katılan sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ifade edilmiştir. Bu durum Bozbayındır ve Kara'nın (2017: 342) benzer konuda yaptıkları çalışmada da dikkat çekmiştir.

- Kurslara özgü ders içeriklerinin artırılması,
- Kurslarda ve derslerde kullanılan kaynaklar konusunda kısıtlamaların kaldırılması veya gevşetilmesi,
- Kurslara katılan öğrencilerin motivasyonlarını artırıcı ve kurslara katılımı teşvik edici destekler (not, ödül, vb.) sağlanması,
- Kurslarda görev alan öğretmenlerin özlük haklarının (hizmet puanı vb.) iyileştirilmesi,
- Sınıfların mevcut 20 olan azami öğrenci sayılarının daha etkili sınıf süreçleri için uygun bir mevcut sayısına düşürülmesi,
- Kurslarda görev alan öğretmenlerin sınav teknikleri ile ilgili hizmet içi eğitime alınması,
- Öğrencilere kırtasiye ve materyal desteği sağlanması,
- Kursların denetiminin artırılması,
- Kursların ücretsiz olarak sunulması sebebiyle değersiz görülmesinden dolayı sembolik kurslara katılanlardan ücret alınması,
- Ailelere ve öğrencilere kursların işlevlerinin tanıtıcı toplantıların düzenlenmesi,

görüş belirten öğretmenlerin kursların daha verimli geçmesinin sağlanması için ifade ettiği diğer önerilerdir.

2014 yılı itibari ile uygulamaya konulan destekleme ve yetiştirme kursları Milli Eğitim Bakanlığı'nın diğer uygulamaları ile kıyaslanırsa yeni sayılabilecek bir uygulama olduğu için her geçen yıl geliştirilmeye açıktır. Yapılan bilimsel araştırmalardan elde edilen sonuçlar ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın kursların uygulanması ile ilgili okullardan edineceği tecrübeler, gelecek yıllarda destekleme ve yetiştirme kurslarında karşılaşılan sorunları çözülmesinde yardımcı olabilir. Bu çerçevede düşündüğümüzde kurslarda karşılaşılan olumsuz durumların edinilecek tecrübeler aracılığıyla ileriki yıllarda aşılabileceği söylenebilir.

## 5.2. Öneriler

Bu bölümde, yapılan araştırmadan elde edilen veriler ışığında ulaşılan sonuçlar ile destekleme ve yetiştirme kursları faaliyetlerinden daha etkili sonuçlar alınması için önerilerde bulunulmuştur.

Yapılan araştırma sonucu elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir.

- Destekleme ve yetiştirme kurslarında kullanılacak kaynaklar çeşitlendirilerek öğrenci ve öğretmenlere ücretsiz olarak sunulabilir.
- Özellikle kurs müfredatları için ayrıca içerikler geliştirilmeli, bu içerikler tüm öğrenci ve öğretmenlerin kolayca ulaşabileceği şekilde paylaşılmalıdır.
- Kurslarda kaynak kullanımı konusundaki kısıtlama kaldırılmalı veya esnetilmelidir.
- Kurslarda görev alan öğretmenleri teşvik etmek amacıyla hizmet puanı ve ek ders ücretleri iyileştirilebilir.
- Destekleme ve yetiştirme kurslarında görev alan öğretmenlerin sınav teknikleri gibi hizmet içi eğitimlere alınması, öğretmenlerin kişisel gelişimlerine fayda sağlayacağı gibi öğrencilerin de ulusal sınavlarda göstereceği başarıyı olumlu yönde etkileyebilir.
- Özellikle kurslarda kullanılması için Milli Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan kazanım testlerinin daha güncel ve çeşitli olması öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkileyebilir.

- Kurslar için yapılacak etkili tanıtımlar, ilgisiz veya kurslar hakkında yeterince bilgi sahibi olmayan veli ve öğrencilerin kurslara ilgisini artırabilir.
- Kursların Eğitim Bilişim Ağı aracılığı ile çevrimiçi olarak da verilmesi günümüz eğitim uygulamaları açısından uygun olabilir.



## KAYNAKÇA

- ABİDE (2016). [https://odsgm.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2017\\_11/30114819\\_iY-web-v6.pdf](https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/30114819_iY-web-v6.pdf) adresinden 04.01.2019 tarihinde alınmıştır.
- Arslan, M. (2009). "Eğitimle İlgili Temel Kavramlar", Eğitim Bilimine Giriş, 2009, Ankara.
- Atılgan, H. (2018). "Türkiye’deKademeler Arası Geçiş: Dünü-Bugünü Ve Bir Model Önerisi", *Ege Eğitim Dergisi / Ege Journal Of Education*, 19 (1), 1-18.
- Baltacı, A. (2018). "Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri Ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme" *Beü Sbe Dergisi*, 7 (1), 231-274.
- Baran, İ. N., Altun, T. (2014)."Dershanelerin Eğitim Sistemimizdeki Yeri Ve Önemi", *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Mayıs 2014 Cilt: 3 Sayı: 2, 333-344.
- Demir Başaran, S. ve Narinalp Yıldız, N.(2017). "Türkiye’de Ortaokullarda Uygulanan Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına İlişkin Öğretmen Görüşleri", *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, Vol:8, Issue: 29, 1152-1173.
- Bayram, A., (2015). "Eğitimle İlgili Temel Kavramlar", *Eğitim Bilimine Giriş*, (Editör: Veysel Sönmez), Ankara.
- Biber, A.Ç., Tuna, Abdulkadir, Polat, A.C., Altınok, F., ve Küçüköğlü, U. (2017). "Ortaokullarda uygulanan destekleme ve yetiştirme kurslarına dair öğrenci görüşleri", *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (23), 103-119.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). "Sınavlar Üzerine Düşünceler", *Kalem Eğitim Ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 345-356.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak-Kılıç, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2011), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cameron, R., Harrison, Jennifer L. (2012)."The İnterrelatedness Of Formal, Non-Formal And İnformal Learning: Evidence From Labour Market Program Participants", *Australian Journal Of Adult Learning*, Volume 52, Number 2, Pgs. 277-309.
- Canpolat, U., Köçer, M. (2017) "Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının TEOG Bağlamında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi", *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 7 (1), 123-154.
- Çelik F. (2006)."Türk Eğitim Sisteminde Hedefler Ve Hedef Belirlemede Yeni Yönelimler", *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, S: 11, 1-15.

- Çokgezen, M., Erdene, O. (2015). "Gelişmekte Olan Ülkelerde Yaygın Eğitimin Yoksulluğu Azaltma Üzerindeki Etkisi", *Çukurova Üniversitesi İibf Dergisi*, Cilt: 19. Sayı: 2. Aralık S: 47-64.
- Demirel, Ö. Kaya Z. (2007) "Eğitim İle İlgili Temel Kavramlar", *Eğitim Bilimine Giriş*, (Editörler: Özcan Demirel-Zeki Kaya), Pegem.
- Demirtaş, Z. (2010). "Öğretmeni Hizmet İçinde Yetiştirmenin Bir Aracı Olarak Denetim", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Kış- C.9 S.31 (041-052).
- Dib,C.Z.(1988),"Formal, Non-Formal And Informal Education: Concepts/ Applicability" *American Institute Of Physics*, New York, Pgs. 300-315.
- Dönmez, İ., Gürbüz, S. Ve Tekçe, M. (2018). "Destekleme Ve Yetiştirme Kurslarının Yönetici, Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Dayanarak Fırsat Eşitliği Açısından Değerlendirilmesi", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama Ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi (Estüdam Eğitim Dergisi)*, 3 (2), 45-58.
- Ertürk, S. (1982). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Yelkentepe.
- Garipağaoğlu, B.Ç. (2016). "Özel Dershanelerden Özel Okullara Dönüşüm Projesi" *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 140-162.
- Göksu, İ., Gülcü A., (2016). "Ortaokul Ve Liselerde Uygulanan Destekleme Kurslarıyla İlgili Öğretmen Görüşleri", *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2016 Cilt: 11 Sayı: 1 153-171.
- Gür, B. S., Çelik, Z., & Coşkun, İ. (2013). Türkiye'de Ortaöğretimin Geleceği: Hiyerarşi Mi, Eşitlik Mi? Ankara: Seta Analiz.
- Hacıköylü, C. (2015) "Türk Yükseköğretim Sisteminde Örgün, Uzaktan Ve Açıköğretim Yöntemleri İle Yapılan Maliye Eğitimi Üzerine Değerlendirmeler", *Auad*, Cilt 1, Sayı 4, 96-122.
- İncirci, A., İlğan, A., Sırem, Ö., Bozkurt, S. (2017). "Ortaöğretim Destekleme Ve Yetiştirme Kurslarına İlişkin Öğrenci Görüşleri" *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2017 Sayı: 42 Sayfa: 50-68.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, H., K. ve Kaya, E. (2013). "Fen başarısını artırmak için ödevler ve kurslar gerekli midir?", *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 2 (1), 48-62.
- Koçoğlu, E. (2015). "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Temel Disiplinler Ve Çalışma Alanları", *Sosyal Bilgiler Eğitimi*, (Editör: Ramazan Sever), 2015, Ankara.
- M.E.B.(2013).[http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2013/bigb/tegitimdenoogreti\\_megecis/meb\\_ \\_sss\\_20\\_09\\_2013.pdf](http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2013/bigb/tegitimdenoogreti_megecis/meb_ _sss_20_09_2013.pdf) adresinden 19.12.2018 tarihinde alınmıştır.

- M.E.B.(2014a). [https://hboqm.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2015\\_03/11044746\\_orgun\\_ve\\_yaygin\\_egitimi\\_desteklemeve\\_yetistirme\\_kurslari\\_yonergesi.pdf](https://hboqm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_03/11044746_orgun_ve_yaygin_egitimi_desteklemeve_yetistirme_kurslari_yonergesi.pdf) adresinden 22.12.2018 tarihinde alınmıştır.
- M.E.B.(2014b).[https://www.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2014\\_10/01060\\_217\\_mebdesteklemeveyetistirmekurslariyonergesi.pdf](https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/01060_217_mebdesteklemeveyetistirmekurslariyonergesi.pdf) adresinden 22.12.2018 tarihinde alınmıştır.
- M.E.B.(2016). <http://www.meb.gov.tr/yaz-donemi-destekleme-ve-yetistirme-kurslarinayogun- ilgi/haber/11467/tr> adresinden 04.01.2019 tarihinde alınmıştır.
- M.E.B.(2015). [http://sgb.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2015\\_09/10052958\\_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf](http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf) adresinden 12.01.2019 tarihinde alınmıştır.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). <http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf> adresinden 14.12.2018 tarihinde alınmıştır.
- Nartgün, S., Ş., Dilekçi, Ü. (2016). "Eğitimi Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri" *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Cilt 22, Sayı 4, 537-564.
- Odsgm (2018).<http://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/> adresinden 06.01.2018 tarihinde alınmıştır.
- Özgen, N., Köşker, N., Yalçın, H. (2014). "*Türkiye'de Özel Dershaneler Ve Paydaşları Üzerine Bir Analiz*", TücaumVIII. Coğrafya Sempozyumu 23-24 Ekim 2014 Bildiriler Kitabı, 417-427.
- Özkan, E., Karataş İ. H. (2016), "*Ortaöğretime Geçiş Sisteminde Yapılan Değişikliklere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Analizi*" *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Şubat, Cilt: 5 Sayı: 1 214-223.
- Petek, H., Önder, E. (2015). "Evaluation Of Secondary Schools In Terms Of TheEquality Of Opportunity In Education. International", *Journal Of Social Sciences And Education Research*, 1 (3), 908-920.
- Petuchova, J. (2012). "Non-Formal And Informal Education: WhereDoesItGo In The Slovak Republic?" *Us-China Education Review B* 6 , Pgs. 614-625.
- Saracaloğlu, A. S., Gündoğdu, K., Baydilek, N., Uça, S. (2014)."*Türkiye, Güney Kore Ve Japonya'da Dershanecilik Sisteminin İncelenmesi*", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [Taed]* 51, Erzurum 2014, 431-447.
- Sarıca, R. (2018). "Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına (DYK) Yönelik Öğretmen Görüşleri", *Millî Eğitim* , Cilt: 48 , Sayı: 221, 91-122.
- Sarıer, Y., (2010)."*Ortaöğretime Giriş Sınavları (Oks-Sbs) Ve Pısa Sonuçları Işığında Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Değerlendirilmesi* ", *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, Aralık, S: 107-129.



- Şişman, M. (2015). Eğitim Bilimine Giriş, Ankara.
- Tan, M. (1987) . "Eğitsel Fırsat Eşitliği" *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20 Sayı: 1, S. 245-259.
- Tansel, A. (2013). "*Türkiye’de Özel Dershaneler: Yeni Gelişmeler Ve Dershanelerin Geleceği*", *Erc Working Papers İn Economics*, 13/10-Tr September/ 2013.
- Tdk(2018). [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_gts&arama=gts&guid=tdk.gts.5c0d7c483131e6.15859501](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=tdk.gts.5c0d7c483131e6.15859501) adresinden 10.11.2018 tarihinde alınmıştır.
- TEDMEM. (2017). <http://www.mabasara.com/2017-Egitim-Degerlendirme-Raporu.pdf> adresinden 10.01.2019 tarihinde alınmıştır.
- Türk Eğitim Derneği (1987). Yaygın Eğitim Ve Sorunları, Türk Eğitim Derneği X1. Eğitim Toplantısı, 12 -13 Kasım 1987.
- Türk Eğitim Derneği (2010). "Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş Sistemi", 1. Basım, Mayıs 2010, Ankara .
- Türkmen, H. (2010). "İnformal Fen Bilgisi Eğitimine Tarihsel Bakış Ve Eğitimimize Entegrasyonu", *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 03 No: 39 S: 46-59.
- Türküresin, H. (2018). "Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi; Kütahya İli Örneği", *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Aralık, 9 (2), 73-85.
- Uğurlu, F., Aylar F. (2017). "Destekleme Ve Yetiştirme Kurslarına Yönelik Öğretmen Öz Algı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması" *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi (Gebd)*, Cilt.3; Sayı: 1, S. 28-43.
- Ünal, S., Ada, S. (2011). Eğitim Bilimine Giriş, Ankara.
- Yeşilyurt,S.(2008). "Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Dershaneleri Tercih Etme Sebepleri Ve Dershanelerdeki Biyoloji Öğretiminin Durumu Üzerine Bir Çalışma", *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 5 (2), 95-109.
- Yıldırım, A. Ve Simsek, H. (2005), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara.
- 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (1973).<http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf> adresinden 06.01.2019 tarihinde alınmıştır.
- 2023 Eğitim Vizyonu (2018). [http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023\\_egitim\\_vizyonu.pdf](http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_egitim_vizyonu.pdf) adresinden 06.01.2019 tarihinde alınmıştır.

## EKLER

### EK - 1: Araştırma İzni



T.C.  
MALATYA VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.21987264  
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı  
(Ayça Gülşah YEŞİLYURT)

16.11.2018

#### VALİLİK MAKAMINA

İlgi : İnönü Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 07.11.2018 tarih ve 23311 sayılı yazısı.

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Ayça Gülşah YEŞİLYURT'a ait ilgi yazıda "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algıları Doğrultusunda Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Değerlendirmesi" konulu araştırma çalışmasını, ilimiz Battalgazi ve Yeşilyurt ilçesindeki ortaokullarda görev yapan öğretmenlere anket uygulamayı talep etmekte olup, Anket-Tez Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu, 14/11/2018 tarihinde yapılan toplantıda anket uygulamasının; ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması kaydıyla anket/tez uygulamasını uygun görmüş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Erhan PELİTOĞLU  
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR  
16.11.2018

Nurcan BERBER  
Vali a.  
İl Millî Eğitim Müdür V.

## EK - 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	
Sosyal bilgiler eğitiminde <i>Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Alguları Doğrultusunda Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının Değerlendirilmesi</i> isimli yüksek lisans tez çalışmasında görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Bu görüşmede elde edilen bulgular, bilimsel olmayan hiçbir amaç için kullanılmayacaktır.	
Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.	
<b>1. BÖLÜM: KİŞİSEL BİLGİLER</b>	
Cinsiyet: Kadın ( ) Erkek ( ) Yaş: Çalışılan Okul Türü: Eğitim Bilgileri: Kıdem: 0-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 15 yıl + ( )	
<b>2. BÖLÜM: GÖRÜŞME SORULARI</b>	

1. Destekleme ve yetiştirme kursu denince ne anlıyorsunuz?
2. Destekleme ve Yetiştirme kursları bir ihtiyaç mıdır? Neden?
3. Destekleme ve Yetiştirme kurslarında kullandığınız materyaller yeterli midir? Neden?
4. Destekleme ve Yetiştirme Kursları öğrenciyi merkezi sınavlara hazırlaması konusunda ne derecede etkilidir?
5. Özlük hakları düşünüldüğünde destekleme ve yetiştirme kurslarında görev alan öğretmenlere tanınan haklar ( hizmet puanı, ek ders ücreti vs) hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 6- Destekleme ve Yetiştirme Kursları'nın daha verimli olması için önerileriniz nelerdir?